

פרשה שנייה: הכניסה לשאול

יוסף ניבט אל ארץ גושן ומגיע לפרספדא

מה ראה בתחילה? זאת ידענו בלי ספק; הנסיבות מלמדות אותנו. הדרך בה הוליכוהו הישמעאלים, נחרצה להם מלכתחילה ולא רק במובן אחד; גם בתוקף התנאים הגיאוגרפיים — ואמ־כי לא הושם לב אל הדבר, אלא מעט מאוד, ודאי הוא, שרצועת־הארץ הראשונה של מצרים שעבר בה יוסף, היה מחוז, אשר כל פירסומו, ואפשר לומר, כל כבוד־ההילתו, לא בא לו הודות לתפקיד שמילא בתולדות מצריים, אלא בזכות התפקיד שמילא בתולדות יוסף ובני־משפחתו. הלא היא ארץ גושן.

היא נקראה גם גוסם או גושם, הכול כרצון איש ואיש וכפי ניב שפתיה, והיתה שייכת אל פלך ערביא, והוא העשרים בארצו של אותו הנחש, היא מצרים התחתונה. היא נמצאה בחלקה המזרחי של דלתת היאור, ומשום כך נכנסו אליה יוסף ומוליכיו בראשונה, מיד לאחר שהניחו מאחוריהם את מי הנמות המלוחים ואת ביצורי הגבול, וגדולות ונצורות לא נראו להם כלל ועיקר, — ויוסף לא חש, כאילו נשקפה לו סכנה איומה כל־כך, שמא תתבלבל עליו דעתו מחמת פרץ פלאי מצרים ויתגבר עליו המורד המכשיל.

אוֹוֹי־בר דאו מתחת לרקיע־השמיים הקודר, העוצר בנחת ענני־רביבים ממעל לאדמת בצעי־המיים המחורצה תעלות וסכרים, אשר פה ושם מתרומם בה נעצוץ או שקמה בודדת. עופות בעלי כרעיים גבוהות, כגון חסידות ומגלנים, עמדו בסבך־הקנים, בתוך אפיקי מיים מרופשים; הדרך הוליכה שם על־גבי סוללה. מתחת למניפות הדקלים השתקפו בתוך בריכות־הברווזים הירקרקות כפרים עם אסמיהם הבנויים בצורת חרוט, מעשה חומר, והללו אינם שונים מכפרי המכורה, ואין בהם משום שכר־מראה־נוף תמורת מסע של שבע פעמים שבעה־עשר יום. ארץ עפרות־אדמה פשוטה נפרשה לעיני יוסף, בלי תכונות שיש בהן כדי לבלבל את הדעת, ואין זו אפילו אותו „בית־אוצר הדגן“, שמדמים הבריות את כֶּמֶת; שכן לא היתה זו, אלא אדמת דשא ומרעה לאורכה ולרוחבה, אם כי לחלוחית ורשנה, — כשם שהבחין בן הרועים בהתעניינות רבה. אי־אלה עדרים אף רעו על־פני השטח, עדרי בקר, ברודי לזבן ואודם, חסרי קרניים או בעלי קרניים שלוחות, נפתלות כדמות־נבל, וגם עדרי צאן נמצאו שם; הרועים רבצו יחד עם כלביהם, שאוני־תנים אוזניהם, תחת מחצלות־הגומא שפרשו על ראשי־מטותיהם למחסה נגד עריפת הטללים.

רובה של הבהמה, הסביר הזקן לבני-לווייתו, לא היה מן המקום הזה. בעלי-אחווה והמשגיחים הממונים על רפתות המקדשים שלחו את עדריהם לפי עונות השנה ממרחקי מעלה היאור, מן המקומות שבהם השטחים כולם יגבים ובני-הבקר מוכרחים היו לרעות שם בשדות האספסת, אל הביצות שבצפון ארץ-השפלה. למען ייוונו מדשאי האחו הטובים, שהיו דשנים כל-כך הודות לאמת המיים המתוקים, היא התעלה הראשית, שלאורכה היו אנשי השיירה צועדים עתה והיא שהוליכה אותם במישרים אל פרספדא, עיר-הקודש הקדמונית בפלך זה. כי שם הסתעפה התעלה מעל זרוע דלתת החפפי והיברה את היאור עם האגמים המרים. אולם הללו היו שוב מחוברים, כן ידע הזקן, על-ידי תעלה עם ים האדמה האדומה, או בקיצור עם הים האדום, כך, שנתיבת-המיים עוברת שמה מן הגילוס בלי הפסק, ולפיכך אפשר להפליג מקריית אמון במישרים עד לארץ-הלבונה (פונת*), כשם שההינו ספינותיה של חאתשפסות, האשה שהיתה פעם פרעה והתעטרה בזקנו של אוסיר.

על-אודות כל אלה השיח הזקן לפי הידיעות שנמסרו מדור לדור, כדרכו, דרך חוכמה ונחת. אך יוסף לא הקשיב אליו בשקידה רבה ולא פקח את אוזנו לשמוע על מפעליה של חאתשפסות האשה, אשר יצורתה נשתנתה עקב מעלת המלוכה ותתעטר בזקן-גבר. האם נפליג בסיפורנו יותר מדי, אם נשלב פה, בתיאור קורותיו, את העובדה, שמחשבותיו עמלו כבר אז בגשירת גשר דמיוני בין נאות-הדשא המזהירות הללו ובין שארי בשרו שבבית, אביו ובנימין הקטן? דאי לא — ולוא גם לא יהיה אורח-מחשבו ממין מחשבותינו, אלא משל כמשחק באי-אלה הגיגי חלום, שהיו כביכול עיקרם המוסיקלי של חיינו הרוחניים. אחד מהם הידוד כאן, זה שהיה מאז ומלכתחילה משתלב שילוב נאמן ברעיונות „ההסתלקות“ ו„ההתעלות“: הוא הגיגו על „הורדתם אליו“. גורם אחר עמד והתנגד לראשון, במשחק-רעיונים זה: רגש-התיעוב שבלב יעקב נגד ארץ ההסתלקות; והוא עשה שלום בין השניים וצירפם בתואם, באומר, כי ארץ מרעית שליווה זו מקדמותה, אם-אמנם ארץ-מצרים היא כבר, אבל על-כל-פנים לא מצרים האמיתית בכל מלוא שיקוצה, וכי יעקוב, מלך העדרים, אשר בביתו כמעט ולא תוכל הארץ לשאתו, יכול יוכל להסכים לה. הוא התבונן בעדרים, שבעלי האחווה של ארץ-העילית שילחום לכאן בעבור הדשא הנאה, וחש בבהירות, עד איזו מידה מודקק עדיין הגיג-ההסתלקות בראש-לכול להשלמה על-ידי ההתעלות, בטרם תפנה בהמת האדונים ממעלה ארץ-היאור את המקום בארץ גושן לבהמה אחרת; בקיצור הלשון, בטרם יבוא תור „הורדתם אליו“. הוא חזר ושקל את הידיעה, והתחזק בה במאוד, לאמור: אם כבר נגזר על אדם לילך מערבה, הכרח הוא לו שייעשה ראש-וראשון באנשי המקום ההוא. — לפי שעה צועד היה עם קוניו במישורה החומרני של שפת תעלת-הברכה, שהיתה סוגה פה ושם דקלים דקים המזדקרים אל על; ועל-פני המיים החלקים (* את „פונת“ נוהגים לזהות עם פוט שבמקרא, אבל המתרגם שמר על התעתיק המקובל, פרט במקרה אחד, בפסוק המובא להלן (ע' 82) עפ"י נחום ג.ט. —

הילך לקראתם לאט מזרחה ציִסירות קטן תחת תרנים מתנודדים ומפרשים גבוהים למעלה מכל מידת. מתוך הילוך זה קדימה, לא יכלו לתעות במציאת פֿר־ספדא עיר הקודש; ומשהגיעו אליה נגלתה להם צפופה בשטחה הצר, מוקפת חימה רמה להפריז ודלת הייט. כי „שופט השדות“ שהופקד עליה, ה„יודע־סתריִ פקודות־המלכות“, שהתעטר בתואר ממקור ארמי „רבי־סו“, עם פקידיו ואנשי הכהונה קצוצי־הפיאה של אלוהי הפלך ספדו, — המצויין בכינוי: „המכה־את־ יושבי־סיני“ — היו כמעט כלל־האוכלוסיה; ומרביתם המכריעה של שאר התושבים לבשו תלבשות אסייתיות ססגוניות ודיברו בשפת אָמור וצאהי לעומת מלבושם הלכן ולשונם של המצריים. בסימטאות פֿר־ספדא היו נודפים ריחות פרחי ציפורן ובושמיהם במידה רבה כל־כך, עד שהיו נעימים רק בתחילה, אבל אחר־כך הציקו, כי זה היה הניחוח החביב על ספדו בבית־ משכנו, ועל כל קורבן שהוקרב לפניו היו מוסיפים בסמים אלה בשפע, — ואגב, היה זה אֵל עתיק בקדמונים, עד שגם משמיו ונביאיו המקורבים, הנושאים על גבם שֶׁל־חולדת־הבר ומהלכים בעיניים מושפלות, לא יכלו עוד להגיד בבטחה, האם היה ראשו ראש־חזיר לכאורה, או ראשו של סוֹס־היאור.

היה זה אֵל נקלה שנדחקו רגליו, ומר־נפש למדי, אם נדון לפי מצב רוחם ואורח שיחם של כוהניו; ותושבי סיני גם לא לקו עוד מידי, כי חדל מכבר להכותם. צלמו — שגובהו לא עלה על אמת־היד — עמד ברקע האחורי שבמקדשו המגושם, העתיק בעתיקים, שחצרותיו מעוטרות בפסליהם המגושמים של הפרעונים הקדמונים, בוני הבית הזה. מוטות־ניסים מוזהבים, מקושטים בגוני־ גונים שהוצבו בגומחות אכסדרת־השער הקדמית, והכתלים המטים, המכוסים תמונות, לשווא ניסו לשוות לביתו של ספדו מראה מרהיב עין. קצבה מיצעה בלבד הוענקה לו, האסמים ובתי־האוצר המקיפים את החצר הראשית היו ריקים, ולא מרובים היו הבריות הסוגדים והמגישים קורבן לספדו, האדון: רק תושבי העיר המצריים, אבל אף לא אחד מקרב הארץ, כי שום מועד־שֶׁל־חג בעל תוקף כללי לא משך המונים רוגשים במורד היאור אל חומותיה המתפוררות של פֿר־ספדא.

מטעמים של אדיבות תגרנית הניחו הישמעאלים כמה אגדי פרחים, שאפשר היה לקנותם בחצר התיצונית הפתוחה, וברווז עם מילואים של פרחי־ציפורן, על שולחן־השי שבעזרה הצרה; והכהנים בעלי הקרקפת המבריקה והציפורניים הארוכות ההעפעפיים המושפלים־תדיר השמיעו בקול מתמשך לאיטו את תלונותיהם על מצבו הקודר של אדונם העתיק־בעתיקים וקרייתו. הם האשימו את מהלך־ הזמנים, שהביא בכנפיו עוולה גדולה; באשר גיבב את כל כובד משקלות השלטון והתפארת ויתרון־המעמד בתוך אחת משתי כפות מאזני־הארצות, לאמור בכף הדרומית־העילית, מאז התעצמה ואסת כל־כך, בעוד אשר בראשית הכריעו הזמנים במשקלות קודש את הכף הצפונית־התחתית, את ארץ השפכים, הוא שהתאים למידת הצדק, כי בימי הצדק הקדמוניים, אשר חזו את מוף בהוד קריית־מלך מזהירה, היה מחוז הדלחא — מצרים האמיתית והכשרה; ואז לא

נחשבו הגלילות העליונים ובכללם נוא גופה, אלא כמעט כגון כוש העלובה או כאחד משאר הארצות השכונות לה. עני בהשפלה ודעת, במאור-הרוח וכן בנפיות החיים היה אז הנגב, ומן הצפון הקדמוני שפעו כל הנכסים הללו ופרצו במעלה היאור להפרות ארץ רבה; פה נמצאים מעייני החוכמה והמוסר והחסד ופה נולדו אֵלֵי-הארץ הקדמוניים המכובדים-בהדר, כגון ספדו, אדון המזרח בהיכל קודשו, אשר העברת המשקלות שלא-כדין דחקה את רגליו כך והעמידה אותו לגמרי בצל, כיום הזה. כי אותו אמון בנוא, שם למעלה, בסמוך אל ארצות הכושיים, מתנשא כיום ושם את עצמו שופט לדון, מה ראוי לכינוי, מצרי ומה לא. — עד כה הוא בטוח, שתוקף שמו כתוקף שם מצרים, ושם מצרים כשמו. לא מכבר עוד היה מעשנו, כן סיפרו המשרתים-בקודש מריהנפש, שאנשים מן המערב, היושבים בשכנותם של בני-לוב, שיגרו אל אמון וטענו לפניו, כי נדמה להם שהם עצמם לוביים הם ולא מצריים; שהרי מחוץ לדלתה מושבם ואין הם עולים בקנה אחד עם ילדי מצרים בשום דבר, לא בעבודת האלים ולא בשאר עניינים; אוהבים הם, כך שלחו להגיד לאמון, את בשר-הפרה ורצונם הוא להיות בני-חורין לאכול את בשר הפרה ממש כאנשי לוב, שבני מינם הם. אבל אמון השיב להם בדברי תוכחת-מוסר לאמור, שלא יעלה על דעתם זכר בשר-הפרה, כי מצרים היא הארץ אשר ישקה היאור במורד הזרם ובמעלהו, וכל היושב מעבר מזה לעיר-הפילים ייב ושותה את מימי היאור, מצרי הוא.

כך היה מאמרו של אָמוֹן; וכוהני האדון ספדו פרשו כפיים וזיקפו ציפורני אצבעותיהם הארוכות, כדי להמחיש לישמעאלים את גדל יוהרתו. לכאורה, מדוע מעבר מזה לייב ולאשד הראשון? הביטו וראו-נא את נדיבות-לבו של אָל זה! אילו היה ספדו מכריז פה למטה בצפון, בארץ מצרים הראשונה והאמיתית, שכל השותה את מימי היאור — מצרי הוא, או אז היתה הכרזה כזאת נקראת כמסתבר נדבנית ונדיבה. אבל כשאומר כך אמון, דהיינו אָל, אשר — אם נשתמש בלשון זהירה — הוטל עליו חשד שמוצאו מארץ נוב, ושלא היה מלכתחילה אלא אָל באֵליו של כוש הנקלה, שהצליח להשיג מידה של קדמוניות עממית רק על-ידי הזדהותו בשרירות-רצונו עם אתום-רע, — הרי שנדבנות זו איננה בעלת ערך מלא כלל ועיקר, וחלילה להחליפה בנדיבות-הלב...

קיצור הדברים, רוגז קנאתם של נביאי ספדו בסיבת מהלך-העיתים ומחמת מותר-זהרו של הדרום היה ברור וגלוי, והישמעאלים, עם הזקן בראשם, נתנו כבוד לרגישותם וענו אמן באורח סותרני; הם אף הוסיפו על קרבן מנתתם כמה כיכרות לחם וקנקני שיכר, והקדישו את כל תשומת-לבם לספדו שנדחה לקרן-זווית, בטרם ימשיכו דרכם אל פר-בשתית, שהיתה קרובה עד מאוד.

עיר החתולים

כאן נדף היה ריח כה חריף של "ירק-החתול", עד שהנוכרי אשר לא היה מורגל בו, כמעט ונתהפכו בני-מיעו. כי ריח זה גועל-נפש הוא לכל

בריה, חוץ להיית-הקודש של בשתית, שהוא החתול, המחבב אותו, כידוע, ואף גם להוט אחריו בתאוה. דוגמאות מרובות מן החיה הזאת החזקו במקדשו של בשתית, מרכזה העצום של העיר, — שחורות, לבנות, ומנומרות, ששוטטו אנה ואנה בין הסוגדים, בתנועות של חן גמיש ודומם המיוחדות להן; והכול מחניפים להן ומגישים לפניהן את הצמח המגועל. נוסף על-כך מטפחים היו את החתול בכל פינה ופינה שבעיר פְּרִבְשִׁתִּית, ובכל בית ובית; וריח הוֹלְרִינָה נפוץ כל-כך, עד שחדר בכיל, התערב כתבלין במאכלות ונספג בבגדי האנשים ולא נָמַר במשך ימים רבים, ובכך היו מכירים את הנוסעים אף כשהגיעו לאון או למוף, שכן אמרו להם שם הבריות בצחוק: „ניכר שבאים אתם מפרִבְשִׁתִּית!“ אגב, מכון היה הצחוק לא רק כלפי הריח בלבד, אלא לעיר-החתולים עצמה ולמחשבות המבדחות המצטרפות אליה. כי פְּרִבְשִׁתִּית, בניגוד לפרִסְפָדָא, שעליה עלתה לאי־שיעור גם בגדלותה וגם בהמוניה, היתה קריה שיצאו לה מוניטין בזכות עליונותה ומעלת כבודה, אף-על־פי שנבנתה בעמקי הדלתא המעולפת קדמוניות, — אך דווקא עליונותה היתה בעלת צביון קדומני והרמוני, עד שכל ארץ מצרים געתה בצחוק כבר למחשבה עליה. עיר זו איפוא, בניגוד לבית ספדו, היתה קובעת לעצמה חג בעל תוקף כללי, ואל מועדו של זה נהרו, כפי שהתפארו התושבים, „מיליונים“, משמע בלי ספק — רבבות חוגגים, שנסעו במורד הנהר, בין בנתיבי המים ובין בדרכי היבשה, והללו מכודחים עד-מאוד מלכתחילה; ובייחוד הנשים שבתוכם, המצויידות בכל־ירעשנים, מתנהגות היו במשובה ומשגרות מעל סיפוני האוניות מלים של ניבול-פה חריפות בקדמוניותן וכן העוויות מאותו מין, כלפי היישובים שבחוף, בדרך המסע. אבל גם האנשים היו עליונים מאוד, שרקו ושרו ומחאו כפיים; וכולם יתדי, הבאים כך ממרחקים, ערכו עצרות-עם גדולות והומיות בפְּרִבְשִׁתִּית, והשתפנו במחנות אוהלים: והיה זה חג־שלושת־ימים, עם הקרבת קורבנות, מחולות, משחקי־מסכות, עם יריד גדול, קול תופים, הופעת מגידי־האגדות, מאחזי־העיניים ומשביעי־הנחשים, ושתיית יין־ענבים משופע לרוב שכמוהו לא נצרך בפְּרִבְשִׁתִּית כל שארימות השנה, עד שנמצא כל ההמון, כפי המסופר, במצב של קדמוניות בפועל־ממש, ויש שהיו מצליפים את עצמם בשוט או מכים את עצמם באלות קוצניות תוך צווחה כללית, שהיתה תופעה הכרחית בחג־בשתית הקדמון, והיא ששימשה בעיקר סיבה לאותן מחשבות של צחוק; שכן צוללת היתה הצווחה בדומה לזללת החתולות בלילות, עת בוא הזכר אל הנקבה.

על אלה סיפרו התושבים באוזני הנוכריים והתהללו על ההמון הרב המתקהל בעירם ומעשיר אותה, והשמחה במעונם פעם בשנה, בעוד שכל שאר ימיהם עוברים עליהם בשלוות־השקט. הזקן הצטער מטעמים מסחריים על־אשר לא הגיע אל החג במועדו, שכן נחוג הוא בעונת־שנה אחרת. העבד־הזוטר אוסרסיף הקשיב אל התיאורים הללו בהבעה של כבוד למראית־עין, נידנד ראשו בהיבשעה באדיבות, וחשב על יעקוב. עליו הוא חשב ועל אלהי־אבותיו אשר לא בבית־מקדש ישכון, בשעה שהשקיף ממרומי העיר המוגבהה, שבמעמקה

האמצעי חבקו שתי זרועות-נהר בין צללי אילנות את הציהאי הקדוש — והביט אל משכן האלה, המשתרע בתוך החומות המתנוססות אל על, ומקדשה הראשי מוצנע בחורשת עצי שקמים עתיקים, עם שערים עטורי צלמים, חצרות סככות ביריעות-אזהל, עזרות ססגוניות, שכותרות עמודיהן מפוסלות בצורת ניצניו הפתוחים והסגורים של הסוף הגבלי, ומפאת מזרח נראתה הדרך המרוצפת, סוגה בשדרות, בה עבר גם הוא בבואו עם הישמעאלים; או כשהיה מתהלך אנה ואנה בפנים המקום גופו, באולמות, מסתכל אל התמונות החקוקות בכתלים וצבועות בצבעי ארגמן ותכלת-השמיים: אל דמות פרעה המקטיר קטורה לפני התולה, ומתחת לתבובת ברורות-להקסים, העשויות ציפורים, עיניים, פיות, חיצים, חרקים, עומדות אלהיות אדומת-שרוקות, בעלות זנבות, אוזרות סינור-חלציים ומקושטות באצעות מאירות וציוארונות, ועטרות גבוהות על ראשן ראשי-חיות, ועגיל-הצלב שהוא סמל-חיים בידיהן, — והן נוגעות על דרך החיבה בכתפו של הבן הארצי.

יוסף נשא אל כל אלה את מבטו, קטן-קומה בקרב המידות הענקיות, בעיניים צעירות, אך שליוות. כי צעיר היה במעמדו נוכח האדיר-מקדמות-הימים; אבל תחושת הדעת, שעומד הוא נכתו לא רק כצעיר לימים לפי מספר שנות-חייו, אלא צעיר גם במובן רחב יותר, זיקפה את גבו לפני המעיק-בעוצם-כבודו, וכשזכר את צווחת-הלילה הקדמונית, בה מילא העם בעת חג את חצרות בשתי, משך את כתפיו.

און קריית החוכמה

עד מה אנו מיטיבים לדעת, בדיקדוקי דיקדוקים, את הדרך בה הולינו את החטוף! — למטן או למעלן, ככל-אשר יחפוץ וככל-אשר יכנה איש ואיש את הכיוון. כי כשם שדברים רבים ושונים עמדו עליו לבלבלו, כן עמד הביבלול גם במה ש"למעלה" ומה ש"למטה": מפאת מכותו היה מהלכו, כמו לפניו מהלכו של אברהם, בחינת "ירידה למצרים", אולם במצרים גופה מהלכים היו כלפי "מעלה", משמע נגד זרם הנהר, שהיה בא מדרום, ולפיכך כל מי שיצא בארץ זו בדרך נגבה, לא היה יורד עוד ל"מטה", כ"אם עלה ל"מעלה". דומה הדבר כאילו הכול היה מיוסד כאן על הביבלול כגון במשחק, בשעה שמסובבים מסביב לעצמו את האיש-שעיניו-קשורות, עד שלא יידע עוד היכן עומד ראשו והיכן קדים ואחור. — אולם גם בעניין חשבון הזמן, דהיינו תקופת השנה ולוח-השנה, לא היה הכול כסדרו פה למטה.

הדבר התרחש בשנת העשרים-ושמונה למלכות פרעה; בנוסח מנייננו — אמצע דצמבר. אנשי כמת אמרו שהתאריך הוא "החודש הראשון לשיטפון", הנקרא טחות, כפי שנודע ליוסף בחדווה מרובה, או דיחותי, כפי שהם ביטאו את שמו של הקוף שחיבה יתירה נודעת ממנו לנר. אולם, ידיעה זו לא עלתה בקנה אחד עם התנאים הטבעיים: השנה שבכאן היתה כמעט תמיד עומדת

בסתירה למציאות; היא היתה נודדת, ורק מפקידה לפקידה, לאחר רווחי-זמן עצומים לבלי-שיעור, יחזור יום ראש-השנה ויחול שוב ביום הממשי המציאותי, אשר בו חזר והופיע הכוכב אברק ברקיע-השחר ואז החלו המיים לגאות. בדרך כלל שלט חוסר-התאמה בין השנה העולה בחשבון ובין עונות הטבע, ולכן גם עתה אי-אפשר היה להעלות על הדעת, שכבר צופים הבריות למעשה לקראת השיטפון: היאור התמעט כבר עד-כדי כך שכמעט וחזר לזרום באפיקו הישן; היבשה התבלטה, הזריעה נסתיימה על-פי הרוב, הצמיחה ביצבצה, — שכן היה מסע הישמעאלים היורדים לארץ זו מתמהמהת כל-כך, עד שעברה מחציתה של שנה מאז ירד יוסף אל הבור בתקופת-תמוז.

ובכן נוסע היה, נבוך במקצת בענייני הזמן ומקום, נוסע ועובר את תחנותיו... אי-אלו תחנות? יודעים אנו בדיוק; על-פי הנסיבות נמצאנו למדים, כי מוליכיו הישמעאלים, שהניחו לעצמם גם עתה פנאי, ולפי המנהג העתיק לא נתנו דעתם כלל על מהלך הזמן, אלא שמו לבם רק לדבר אחד, לאמור, זהירים בשמירת מגמת-פניהם במידה המתקבלת-על-הדעת, נסעו עמו לאורך זרוע-היאור מפרב-בשתית דרומה לעומת הנקודה שבה התאחדה הזרוע עם היאור, בראש משולש-השפכים. וכך הגיעו אל און קריית-הפז, שנבנתה שם, בחדו של המשולש, והיא מזרח-בייחודה מכול וכול, שזנה מכל עיר בערים, וגדולה מכל-אשר ראה יוסף עד הנה, מרביתה בנויה זהב, ככל-אשר נראה לנער המופה סנורים, והיא בית-משכן השמש; ומשם יגיעו באחד הימים למוף, המכונה גם נוף, עיר-מלוכה בקדמות הימים, אשר מתיה לא נודקו למסע ההפלגה על-פני המיים, והאיל והיא עצמה כבר נבנתה בחוף המערבי. זה היה כל הידוע להם מראש על-אודות מוֹף. אולם תוכנית נסיעתם היתה לבלי להמשיך את דרכם ביבשה, אלא לשכור ספינה ולהגיע בדרך המיים עד נוא אמון, קריית פרעה. כך עלתה במחשבתו של הזקן, אשר הכול היה הולך אחר ראשו, ובהתאם לכך השתרכו לפי-שעה, תוך כדי שהיזת תגרניות, על שפת היאור, שנקרא כאן „חַעֲפִי“, הזורם באפיקו בגון שרֹק ומימיו עומדים עוד רק פה ושם באשברנים בודדים, שהחלו כבר להוריק עד תחום האדמה הפוריה בין מדבר ובין מדבר.

במקום שהיו החופים תלולים, שאבו האנשים בעזרת מתקני-שאיבה, בדלי-עור, אשר גוש-חומר שימש להם תשובת-המשקל בקצהו השני של מוט-הקילון, והעלו את מיה-הפריון המרופשים מתוך הנהר ושפכים בתעלות, למען יזרמו אל אמות-המיים התחתונות, להשקות את זרע-הדגן בשביל שיוכל לתת משאת-בר בבוא סופרי פרעה לגבות. כי כאן היה בית-העבדים המצרי, אשר רע היה בעיני יעקוב, וסופרי-המדינה מקבלי-המסים התהלכו בלוויית שמשים נוביים המצויידים בלולבי דקלים, כלי-זינם.

הישמעאלים נשארונתנו עם האיכרים הצמיחים בכפריהם, ונתנו להם מנורות ומיני שרף חלף צווארונים, מסעדי-ראש ואותו בד, אשר נשי האיכרים ארגוהו מן הפשתים, גידולי שדותיהם, שגוביה-מכס נטלו בו את חלקם. —

שחחו עם האנשים, תרו וראו את ארץ מצרים. ראה יוסף ושאף את אווירת חייה תוך כדי מסע ומסחר, אווירה מוזהר למדי; וכטעם בשמיה, שהיו חריפים וכמעט צורבים, כן גם אמונתה, מידותיה ונוסח חייה; אבל אין אנו צריכים לחשוב, שכל־אשר רוחו וחושיו של יוסף נתנסו בו כאן, היה סך־הכול של תופעות חדשות, פראיות זרות לו לגמרי. מולדתו — אם נחפוץ לראות את אזור הירדן והרריו יחד עם ארץ־ההרים, אשר בה גדל, כיחידת מכורה אחת — היתה ארץ־ביניים־ומעבר מטבע ברייתה, ולפיכך בעלת מידות של דרך־ארץ ואורח־חיים מצריות מפאת נגב, כשם שהושפעה מתחומי השלטון של בבל במזרח; מסעי מלחמה של פרעה חצו ועברו בה, וגייסותיו הגיחו אחריהם חילות מצב, נציבים, בניינים. יוסף כבר ראה מצריים ותלבושתם, מראה המקדשים המצריים לא היה זר לעיניו; ואחרי־ככלות־הכול הוא לא נשאר רק בן הרריו, אלא בן יחידת מרחב גדולה יותר, היא ארץ־הקדם של הים התיכוני אשר שום חלק ממנה אינו יכול לעשות בו רושם פרוץ ומוזר לגמרי, ונוסף על־כך היה בן זמנו, בן תקופה שצללה ונעלמה, אך הוא היה מתהלך בה, ואליה ירדנו למענו, כגון אישתר שירדה אל בנה. גם הזמן, יחד עם המרחב, יצר איחוד ושיתוף בהבנת העולם וצורת־הרוחניות; החידוש הממשי, שנגלה ליוסף במסעות אלה, היה לכאורה זה, שהוא ושבתו לא היו יחידים בעולם ולא היו בעלי תכונה אשר אין לה דמות־דמיון; ועוד זה, שהרבה ממערכת רעיוניהם והרהוריהם של האבות, כגון עיוני־האלוהים הכבדים וחיטוטיהם עמוקי הכוונה, לא היו בחינת יתרונות המבדילים אותם דווקא, אלא שייכים היו לזמן ולמרחב, לתחום השיתופי — לבד, כמובן מאליו, הבדלים חשובים בעניין הברכה והריונות שבהגשמתה.

אם בירר אברהם למשל בשיחתו עם מלכי־צדק באריכות ובסקידה רבה כלי־כך את מידת הזהות המצויה בין אל עליון, הוא „בעל־ברית“ של אנשי שכם, ובין האֲדוֹן שלו עצמו, הרי שהיה זה משא־ומתן רגיל לפי שגרת־הזמן והעולם, דהיינו, הן מבחינת הבעיה גופה והן מבחינת החשיבות שהיו מייחסים לה, וההתעניינות שהוקדשה לה בפומבי. כן קרה דווקא בסמוך לזמן ירידתו של יוסף מצרימה שכהני און, קריית אֶתוֹם־רַעֲחֹרָאֲחֹזִיתִי, אדוני השמש, קבעו את יחסו של הפר הקדוש מְרוֹר אל „השוכן־באופק“ באורח דוגמתי כ„הישנות זמנה“: ובנוסח זה ניוון סיפוק לתפישה של „זה־לִיד־זה“ ולרעיון הזהות, במידה שווה, ואשר על־כן הוא העסיק בעירנות רבה את כל ארץ־מצרים ועשה רושם רב גם על חצר השליט. כל העולם היו משיחים בו, כפשוטי ההמון כן גם אנשי המעלה, והישמעאלים לא יכלו למכור חמישה דָבָן שרף־לֶדָן חלף כמות שיכר כערכו או שִׁלְחִבְקָר טוב, מבלי שיהיו שיחת האקדמה ושיחת־הלוואי המתנהלות בין אנשי המסחר מזה ומזה נוגעות בקביעתו החדשה של היחס בין הפר הקדוש מְרוֹר ובין אֶתוֹם־רַעֲ, ומבלי שינסו בעלי־הדברים להיוודע, איזה רושם עשה חידושה־הלכה על הנוכחים. ויכול יכלו לקוות מכל־מקום, אם לא להסכמתם, הרי לפחות להתעניינותם; כי אם־אמנם מרחוק באו, בכל־זאת

השתייכו לאותו מרחב, ובראש-לכול היתה רוח הזמן פועלת בהם ומאלצתם להאזין אל החידוש בהתרגשות מסויימת.

ובכן נמצאה און, בית השמש, משמע ביתו של זה, המופיע בחזקת ח'פרי בבוקר, רץ בצהריום וצתום לעת-ערב, הוא הפוקח עיניים ניהי אור, העוצם עיניים ויהי אופל, — ביתו של זה שגילה את שמו באונוי איסת בתו: און בארץ-מצרים, אשר אלף שנים עברו מאז נבנתה, במקומה, שוכנת בדרך בה הלכו הישמעאלים דרומה-דרומה, וממעל לה הגיה ריבוע-הודה המוזהב של חירת-השחם הענקית, הממורטת-מתנוצצת, בנויה על מסד רחב מתבלט נוכח מקדש-השמש הגדול, במקום אשר כד-היין עטורי הלוטוס, העוגות, ספלי-הדבש, הציפורים וכל פרי עץ-השדה למינהו מכסים את שולחן-הבהט הערוך לפני רצ-חוראחזתי, ומשרתי-הבית, חגוריי סינורים מעומלנים-תפוחים ולובשי עורות-נמרים מזונבים על-גבם, מקטירים לבונה לפני בן-הבקר: הוא מרוור, הפר האפיר, השנותו החנה של האל, עם עורפו הנחוש מאחורי קרניו דמויות-הנבל ופחדיו המתנודדים ברוב-אונים. ודאי, היתה זו עיר, שכמותה לא ראה יוסף מעודו; לא זו בלבד ששונה היתה מערי העולם, אלא שונה מערי מצרים עצמה, וגם מקדשה, שסמוכה לו עמדה ספינת-השמש המתנוססת לרום, בנויה לבנים מופזות, היה שונה בתכלית, במתפונתו ובמראהו החיצוני, מכל שאר מקדשי מצרים. כל העיר התנוצצה והבריקה מזהב-השמש, עד שעיניהם של כל תושביה היו דומעות ודלוקות והנוכרים נהגו למשוך על ראשם את ברסיהם או את אדרותיהם כנגד הנהרה. גגות חלה היו עשויים זהב, קרני זהב פירפרו וניתזו אל כל עבר מחודי רומחי-השמש הזכרותיים שהודקרו מבנייניה — ומכל אותם סמלי המאור הגדול מעשה-זהב בדמות אריות, ספינססים, תיישים, פרים, נשרים, בזים, דיות, שמילאו אותה; ולא די בכך שכל בתיה הבנויים לבני-טיט-היאור, וגם דל-המראה שבהם, הזהירו בזהירו של סמל-שמש מופז, כגון עיגולית מכונפת, גלגל-הקרקס או כל-ירכב, או עין או קרדום או חיפושית — אלא גם כל משכנות-האדם, האסמים, האמברים בעיבורה של און, בכפרים, מצולהבים היו ומעוטרים זהרורים של סמל מעין זה, כגון שלט-נחושת, סליל-נחש, מטת-רועים של זהב, או גביע, כדי להפיץ את בת נוגהו של אותו מושל בכוכבים, כי אזור-השמש היה זה ותחום העיפעוף.

עיר שנועדה לעיפעוף-העין היתה און, בת אלף השנים, לפי מראָה החיצוני. אבל כך היתה גם לפי סגולתה הפנימית ומכוח הרוח. בית-מעון של חוכמת-קדמונים היה זה, וגם הנוכרי חש מיד ברוח הלמדנות — היא חודרת היתה, כדאמרי אינשי, אל כל נקב-ביות גוף האדם. אבל זו היתה חוכמה העוסקת במדידתם ובתבניתם של גופים המתופנים במרחב משולש-המימדים לפי עומק דיוקם וברירותם, וכן בשטחים הקובעים אותם והיאך שהם מגבילים זה את זה בזוויות שוות, פוגעים זה בזה במקצועות מובהקים, שואפים אל נקודה אחת, שאין לה עוד שום מידה ואינה תופשת שום מקום אף-על-פי שהיא קיימת, ושם הם נפגשים — ועוד כהנה וכהנה מן המסתורין. התעניינות זו בדמות

המופשטת בטהרתה, שהיתה שוררת באוֹן, ההבנה המיוחדת בחוכמת המרחב, בה הצטיינה עיר זו העתיקה־בעתיקות ושהיתה קשורה ככל־הנראה עם הפולחן המקומי, עם עבודת ממשלת־היום, התגלמה כבר במתכונת בנייניה. מאחר שהיתה שוכנת בדיוק בנקודת הקודקוד של השטח המשולש בפתח התפלגותם של שפכי היאור, יצרה היא עצמה, בבנייניה וברחובותיה, משולש שווה־שוקיים, אשר קודקודו — בתדמית מפשטת, אבל גם במציאות — היה חופף את קודקודה של ארץ הדלתא; ובאותה נקודה עצמה התנוססה על־גבי בסיס של מעייין כביר, החצוב בשחם בן־גון־השלהבת, חירה בעלת ארבעה זפנים, מצופה זהב למעלה־למעלה במקום שמקצועותיה נפגשים בנקודת החוד, שהקבילה יום־יום בשביבה המתנוצצת את פניה של קרן־הצפירה הראשונה, וחומת־האבן המקיפה את חצרה היתה משמשת תחם גבולו של מחוץ־המקדש המתחיל באמצעית המשולש.

פה, לפני שער המקדש המעוטר דגלים, שהוליך אל אכסדראות מקושטות לנוי בתיאורי כל אירועיהן ותשורותיהן של שלוש עונות השנה, השתרעה כיכר פתוחה, נטועה אילנות, וביניהם בילו הישמעאלים כמעט את כל היום; כי זה היה מקום היאסף העם ושוק־הילופים לתושביה המצמצים של אוֹן וכן לבני הנכר. ואל השוק יצאו גם משרתי האֵל, שענייהם טרוטות מחמת רוב הבטה־אל־פניה־החמה, ראשיהם מבריקים למשעי, לבושים אך מחגורת סינור קטנה כמנהג קדמונים, ועניבת כהונתם עליהם. הם התערבו בקרב העם ולא סירבו לבוא בדברים עם אנשים שביקשו לשמוע לקח מחוכמתם. ככל־הנראה, קיבלו עירוד לכך במישרים מפי הממונים עליהם, והם אך מחכים היו לשוחרר דעת, כדי שיוכלו להעיד על פולחנם הנהדר־בכבוד ועל מסורות החוכמה הקדמוניה השמורות במשכן־קודשם. הזקן שלנו, אדוני יוסף, אף עשה שימוש מרובה ברשות הנתנה חרש, אם כי באורח ברור ומזבן, ונכנס בשיחה עם חכמי־השמש המהלכים בכיכר, ויוסף מקשיב.

הגות מחקר־אֵל וסגולת מחוקק־דת, אמרו הללו, היו מסורות כמורשת בקהל־עדתם. חריפות־שכל קדושה — קניינם הוא מאז ומקדם. הם, דהיינו קדמוניהם המשרתים־בקודש, היו הראשונים בכל המחשבים את הזמן ומודדים אותו לחלקיהם והם שחיברו את לוח־השנה, אשר כגון רעיון הפצת־הדעת בתורת התדמית המופשטת, יש לו קשר עם עצם האֵל, אשר לפקחת־עיניו מאיר היום. כי בימים הראשונים היו בני־האדם חיים חיי־סתם, באפס־זמן עיוור, בלא מידה ובלא קשב; אולם הוא, שעשה את השעות — ויניצרו הזמים, — פקח את עיניהם ביד חכמי־מדעו. העובדה, שהם, דהיינו קדמוניהם, המציאו את לוח־צֶל־המעלות, הסתברה מאליה. פתחת בררה היתה זהותם כמציאי כלי מדידתן של שעות הלילה, הוא שעון המימים, אבל קרובה לודגיו; נעשתה זו על־ידי כך, שאֵל־המיים בעל דמות־התמסח, הוא סובף מן אומבו, משל כדמויות־פולחן אחרות, אם נבדוק אותן בעיניים זולגניות ונדקדק בבדיקתן, —

גם הוא לא היה אלא רצו עצמו בכינוי אחר, וסמל-גלגל-החמה המצוייד בנחש מתנוסס עליו.

אגב היתה שיטת תכליל זו — מלאכתם ועיקר-משנתם של אותם קרקפות-ראי; לפי עדות עצמם היה כוחם רב בתכלילים, וגם בכך, שיהיו מכבדים את כל מיני התרפים המקומיים והאלילים הגליליים בכבודו של אֶתֹם־רצו־חוראֶחֶזֶתִי דמן און, אשר הוא גופו היה כבר תכלילם ודמות-כוכבם של אלים עצמאיים לכאורה. לצרף את הרבים ולעשותם לאחד — זה היה פועלם בראש-לכול; ולא עוד, אלא לפי דבריהם, אם ניטיב להאזין אליהם, לא היו בנמצא כִּי־אם — בעיקרו של דבר — שני אלים גדולים: אחד הוא אֶל־החיים, והוא חורב-הרהאור, הוא אֶתֹם־רצו; ואחד אדוני-המתים, הוא אוסיר, הוא העין על כיסא-הכבוד. אולם, העין הוא גם אֶתֹם־רצו, כלומר, גלגל-החמה; מכאן אנו למדים על דרך הפילפול התריף, שאוסיר עצמו היה אדוני סירת-הלילה שאליה יורד רצו, כנודע ברבים, לאחר השקיעה, כדי להפליג בה ולנסוע ממערב למזרח, על-מנת שיאיר לתחתונים. לשון אחר: גם שני האלים הגדולים הללו לא היו, בעיקרו של דבר, אלא אֶל־אחד. אולם, אם אפשר להתפעל מתריפות השכל שבתכליל כזה, הן לא פחות מופלאה היא זריזותם של המורים בשמירת כבוד הבריות; ועוד, שחרף שקידת הויהווי שבתורתם הניחו לו לריבוי-האלים המצרי ולא נגעו בו לרעה.

דבר זה השפילו לבצע באמצעות המדע העוסק במשולש. האם גם בקיאים הם שומעי לקחם, שאלו מורי און, בטבעו של סמל מפואר זה? לרוחבו אמרו, מתאימות האלוהויות רבות-הדמות-והשם אשר העם סוגד להן, ואשר הכותנים משרתים לפניהן בערי הארצות. אולם, על-גבי הרחוב מתרוממות צלעות-השוקיים של התבנית היפה, ושטח בעלייחוד זה שהן מגבילות כך, ראוי שיכונה בשם „מרחב התכליל“, המצויין על-ידי התכונה, שהוא הולך הלך וצר, ואילו הנחנו לרוחבו צלעות-בסיס נוספות, כי אז היו אלה הולכות וקצרות יותר ויותר עד למידה הזעירה ביותר ולבסוף תחדל מהן מידה-כל-שהיא. ואז היו נפגשות הצלעות כולן בנקודה אחת; ונקודת סיום וחיתוך זו, שמתחתיה יישארו כל קווי הרוחב של תמונת-הסמל קיימים ועומדים יחדיו, היא-היא אדנות מקדשם — אֶתֹם־רצו.

זאת תורת המשולש, תבניתו היפה של התכליל. משרתי אֶתֹם מצאו בה עניין לא קטן להתגדר בו. הם הניחו בה יסוד לאסכולה מיוחדת; בימים הללו עוסקים בה בכל מקום, והבריות מכלילים ומזהים, אבל רק כדרך בני-בירב ובאורח הדישות, ולא ברוח הנכונה, משמע בלא רוח כלל, ותחת זאת הם עושים מלאכתם בגולמנות המיוחדת לאנשי-זרוע. משל, אמון ה„עתי-רב-בני-בקר“, בנוא שבמצרים העליונה, ציוה את נביאיו שיוהו אותו עם רצו, ומבקש להתקרא מעתה אמון־רצו במסגרו — ניהא, אבל הדבר נעשה שלא ברוח המשולש והפיס, אלא היפוכו, הוא מודרך על-פי הרעיון שכאלו ניצח אמון את רצו, בלעז והבליעז,

משל כאילו היה רצוֹ אנוס לגלות את שמו, — וזהו גילוי־פנים גם בתורה, שלא כהלכה, זחיחות־דעת מחמת קטנות־מוחין, ובניגוד מוחלט לרוח המשולש. לא לשווא נקרא אֲתוּם־רַע לעומת־זה „השוכן באופק“; אופקו היה רחב ורבי־היקף, ורבי־היקף היה מרחב־המשולש אשר לתכלילו. כן, מרחבו כמרחב־עולם וחיבתו חיבת־עולם, זה רוחו של אותו אל קדמון־בקדמונים שהגיע מכבר לטעם־ישישים של רוֹך נעלץ. הוא מכיר את עצמו, אמרו בעלי הקרחת, לא רק בחליפות צורתיו של גופו, אשר להן עובד העם בגלילותיה ועריה של פֶּמֶת; לא כן, אלא נכון הוא בעליצותו לבוא לידי הסכם עולמי־מרחבי מכליל גם עם אֲלֵי־השמש של עמים אחרים — בניגוד גמור לאותו אמן צעיר היושב בנוא, שחסר הוא כל סגולה עיונית ואופקו צר הוא באמת עד כדי כך, שלא זו בלבד, שאין הוא מכיר ויודע דבר חוץ לארץ מצרים, כִּי־אם אף בכאן אין הוא יכול להניח קיום לזולתו, אלא רק לבלוע ולהבליע, באשר אין הוא צופה כביכול אלא עד קצה חוטמו. אבל אין בדעתם, אמרו הזבלגנים, להיעצר אצל התנגדותם לאמן הצעיר דמן נוא; כי לא הסתירה היא עניינה וטבעה של אלוהותם, כִּי־אם השלום על־דרך החסד. את הזר לו יאהב אֵל זה כנפשו, אשר־על־כן משיחים ברצון גם הם, עבדיה, עמיהם, עם הנוכרים, משמע עם הזקן ונערי. יעבד־נא הללו לכל אֵל כחפצם ויכנו אותו בכל שם אשר ירצו: בשלוות־השקט ובלא מעילת מעל באלוהיהם יכולים הם ליקרב אל שולחן־הבהט אשר לפני חוֹרָאֲחֻזִי ולהניח שם כמה יונים, כיכרות לחם, פירות ופרחים, מבט אחד אל פניו המחייכות־בחיבה של האב־הכוהן־הגדול — כיפת־זהב על קרחתו המוקפת לובן־שיער מרפרף, ובגדו הלבן ערוך מסביבו ברחבות, — היושב על כיסא־זהב לרגלי החירה הגדולה, מאחורי גבו גלגל־חמה פורש כנפיים, בשעה שמשגיח הוא, מלא חסד נעלץ, על הקרבת המנחות, — מבט כזה יורה אותם, שיחד עם אֲתוּם־רַע מקבלים גם אלוהי מכורתם את נדבתם וגם לפנייהם הם עובדים כדין ברוח המשולש. ומשרתי־השֶׁמֶשׁ חיבקו ונשקו לזקן ולכל הנלווים עליו, ובכללם גם ליוסף, אחד אחד, בשם האב־הנביא־הגדול, ומיד נפנו אל אחרים מבאי־השוק, כדי להמשיך בתעמולתם לאֲתוּם־רַע, אדוני האופק הרחב, והישמעאלים נפרדה בהרגשת חמדת־הנועם, מעל העיר און, יוצאים ממנה אצל קודקוד המשולש, ויכוננו את צעדיהם למטה, או למעלה, בתוך ארץ מצרים.

יוסף אצל הפירמידות

לאט זרם הנילוס באפיקו בין חופיו השטוחים, שצימחו קני־סוף, אבל ניצבים היו עוד מספר גזעי דקל במימי הגבאים המבריקים שנותרו בעקבות זרמו, ובעוד שכבר הוריקו כמה חלקות ניר ורועות חטים ושעורים באזור הפירון בין מדבר ומדבר, העלו הרועים השחומים, נושאי מטות ותגורי סיגרים לבנים,

את עדרי בקרם וצאננם על פני שדמות אחרות, למען ידרכו את הזרע בקרקע הרך־בלחלוחיתו. נשרים ובזים לבנים ריחפו בחלל. סקרו את הנוף מתחת לרקיע המבהיק בחמה ועטו על יישובי הכפרים השוכנים לאורך תעלות ההשקאה, בצל עטרות מניפותיהם של עצי־התמר, בין חומי־שערים רופפות, בנויות לבני־טיט, — גגות בתיהם מכוסים גללי בהמה, — יישובים שדמותם הוטבעה ברח הדמות וברוח האלוהות המיוחדות לארץ מצרים, השרויות על כל אדם וכל דבר וצרות צורות אלה, שלא נודעו ליוסף בארץ מכורתי, אלא על־פי בניין זה או אחר, על־פי תופעות־חיים שחדרו ועברו את הגבולות, ועתה מתנוססות הן בעצמיותן המשתלטת על כל מפעל קטן וגדול.

ליד רחבות־המעגן של הכפרים שיחקו ילדים עירומים בקרב עפות־בית אצל המקומות שבהם הוקמו סככות־צל מעשי ענפים וכלונסאות בשביל האנשים החוזרים מדרךם ועולים כאן אל החוף מתוך בוציות־הסוף המקושטות לגובהן, המעוגנות אל קרקע התעלה. כי כשם שחצה היאור־המשופע־במפרשים את הארץ, בדרכו מדרום לצפון, וחילק אותה לשניים, כן הילכו בכל מקום זרמי־מיים גם לרוחב, בין מערב למזרח, והירו את האדמה ויצרו בה מקומות ירק וצל־מניפות כעין נאות־מדבר וביתרוה איים איים; והדרכים היו לסכרים, לנתיבות אדם בין תעלות ובריכת וחורשות, וכן עברו הישמעאלים דרומה עם אנשי הארץ מכל הסוגים, עם רוכבי אתונות וקרונות־משא הרתומים אל בני בקר ופרדים, עם חובשי סינר הולכי־רגל הנושאים על האסל שבעורפם ברוזים ודגים אל השוק, — אנשי רוזן אדמדמים בלא כרס, בעלי כתפיים ישרות, נוחים לבריות ונוטים לצחוק, כולם בעלי לסתות דקות־העצם הבולטות לקדים וחוטם קטן שחודו רחב ולתננים ילדותיות, אוזניים פרח־גומא בין שפתותיהם או מאחורי אוזניהם או בסינריהם המחופתים באלכסון, מוגבהים לצד הגב יותר מאשר לפנים; שערם החלק של האנשים היה גווז בקו ישר ממעל למצח ומתחת לתנוכי האוזניים. הולכי נתיבות אלה מצאו הן בעיני יוסף; בחזקת בני רפאים ועם שאול תחתיות — נעלצים היו האנשים הללו למראה וצחוקים אל־ע מת רוכבי הגמלים החביריים ומשמיעים ברכות שהיו דברי־ביחות, כי כל אשר נוכרי הוא — מגוחך בעיניהם. במסתרים ניסה יוסף את לשונו בשפת־מצרים והיה מתאמן בה תוך־כדי שמיעה, למען יוכל להשיח עמהם במהרה, באורח קליל ונוח, בניב־רמזים המשבר את אוזן ילידי־הארץ.

אדמת מצרים היתה פה צרה, ורצועת הפריון דקה. משמאל וקדמה השתלשלו הררי־המדבר הערביים ונמשכו דרומה, קרבים אל הארץ הנושבת, ובמערב נמשכו גבעות־החול של לוב, אשר שימתן האיזמה פשטה את גשמיותה ולבשה תעתועי ארגמן חגיגי כששקעה השמש מאחוריהן. אולם במקום זה, לפני הרכסים ובמקום הקרוב יותר אל השטח המוריק, בפאת המדבר, ראו אנשי המסע ה־ר אחר המתנשא נוכח פניהם, והוא משונה במראהו, — ודמותו יצורה בתואם מידות, עשויה משטחים משולשים, אשר מקצועותיהם המדוקדקים מתאחדים באלכסון־ענק לעומת נקודות־קודקוד. אולם הרר זה המתנוסס לעיניהם,

לא נברא, אלא עשוי היה; המיגבהים הגדולים, אשר שמעם הגיע אל קצווי תבל, ועליהם סיפר הזקן ליוסף בעת מסעם לכאן, הלא הם מקומות הקבורה שהוקמו מטעם ח'ופו וחפפרע ומלכים אחרים המולכים בימים קדמונים, על-ידי מאה אלף משתעלים, תחת צליפת מגלבה של עבודת-פרך במשך עשרות שנים ובשיעבוד-דמים קדוש, ונבנו ממיליוני גושי-אבן כבדים, שנחצבו בעבר היאור במחצבות הררי ערב ונגררו בידי עבדים אל המיים והועברו אל החוף המערבי וגולגלו בזיעת-אפיים ובאנקות עד לפאת מדבר לוב והורמו במנגנוני-מנוף לגובה מופלא ולגובה הרים, ושם נפלו העומסים וכשלו ומתו, ולשונם משתרבת להם מבין שפתותיהם מחמת להט-המדבר ומאמץ-כוחות שלמעלה מדרך הטבע, למען יוכל המלך-האל ח'ופו לנוח בפנים ולמטה בעומק, מופרש ומבודד בתא קטן מפוכד משקלם הנצחי של שבעה מיליוני טון אבני בניין, ועל לבו מונח זלזל של נבוט-השדה.

לא מעשה-אדם הקימו פה בני-פֶּמֶת, ובכל-זאת מפעלם של אותם קטני הבריות, הצועדים ומדשדשים בנתיבות הסכרים, היה זה, מפעל ידיהם השותתות דם ושריריהם הרזים וריאותיהם המשתעלות — מפעל שהופק מן היסוד האנושי, אס-כי התעלה מעל לאנושי, הואיל וח'ופו מלך-אֵל היה, בן השמש. אולם השמש, שהיתה קופחת על ראשו של עם הבונים ואיכלת אותם, שבעה נחת ממפעל-האנוש העל-אנושי, הלא היא רע-החֹתֵפ, לאמור, השמש המרוצה; כי הללה, המיבנים והמצובות הגדולות בצורתם המופשטת, היו סימניה בכתב הציורי, סמלי קבר-ושמש כאחד; ומשטחי משולשיהם העצומים, המצוחצחים לבוהק מבסיסם ועד נקודת-קודקודם, היו מופנים בדיקדוק קפדני כלפי רוחות השמיים. בעיניים מרווחות הביט יוסף אל הַרְר־הקברים המוצק במידותיו, שהוקם בעמל־שיעבוד בבית-העבדים המצרי, אשר רע היה בעיני יעקוב, והאזין בה־שבעה אל שגר־לשונו של הזקן שמיח היה במעשי המלך ח'ופו, ומספר בנוסח הסיפורים אשר בפי העם על-אודות המושל הקדמון, אותו בונה גדול שהיה משכמו ומעלה מכל אנושי, מעשיות קודרות, המעידות על זכרונות קשים ורעים השמורים אלף שנים ויותר בלב אנשי פֶּמֶת על אותו גורא-ואיום, שהפיק מהם את המפעל הבלתי-אפשרי. כי אֶל-זֶדוֹן היה הוא לפי הזכרונות, אשר סגר את שערי המקדשים לשם טובת עצמו, למען לא יגנוב איש את זמנו מאת המלך ולא יעסוק בהקרבת קרבנות. ומיד רתם את העם כולו, אין יוצא־מֶן-הכלל, ושיעבד אותו בעבודת פרך לשם בניין קבר־הפלאים שלו, ולא הניח לאיש אפילו שעה אחת בשביל חיי עצמו, במשך שלושים שנה. יען־כי עשר שנים הוכרחו לחצוב ולגרור ולסתת, ופעמיים עשר שנים הוכרחו לבנות בנתינת כל הכוח שבגופם וגם למעלה מזה, כי לוא גם ייחשבו כל כוחותיהם עדיין לא יספיקו לגמרי בשביל בניינה של אותה פירמידה. את המותר הנצרך להם עוד, הוסיפו ממקור אלוהותו של ח'ופו, אבל לא להועיל ולא לברכה. אוצרות עצומים היו מחיר הבנייה, אך בשעה שכלו עד קץ כל אוצרות הָדוֹד של הָאֵל הלו, חשף את בתו בארמון מלכותו והפקיר אותה לכל גבר ששילם אתנן כערכה, למען יימלא טמיון הבניין במחיר התזונות.

כך מסופר בפי העם, כדברי הזקן, וייתכן גם ייתכן, שמרבית הדברים לא היו אלא אגדות ושגיונות, שסיפרו הבריות לעצמם אלף שנים לאחר מותו של חזקוני. אבל דבר אחד הסתבר מהם על-כל-פנים, לאמור, שהעם לא שמר בלבבו אלא תודה-של-זעווה לאותו נפטר, אשר סחט ממנו את המופלג שבמופלג ונתן עליו אסורי המפעל הבלתי-אפשרי.

משקרבו אנשי המסע, נפתח רכס-הפסגות-המחודדות התרווח על-פני החולות; ואז נגלו הפגימות במשטחי המשולשים, אשר לחות ציפוייהם הממורטים החלו כבר להתפורר. שממה השתרעה בין מצבות-הענק, העומדות שם אחת אחת בכובד משקלן המופלג על-פני שטח-החולות המרובד, המכסה את מישור-המדבר, אדירות נוכח שיני הזמן, שלא יכלו לנגוס אלא את קליפתן העליונה. רק הן בלבד התמודדו עם עתרת-הזמן האיומה של קדמוניותן, שמתחתה התמקמק ונקבר מכבר כל אשר מילא פעם את הרווחים שבין צורותיהן העצומות בתפארת קדושה. יוסף לא ראה עוד מאומה ממסגדי-המוות, שנשענו אליהן באלכסון, מן המקדשים, שבהם נוסד לפנים פולחן „עולמים“ לזכרם של המסתלקים אל השמש; מכל המסדרונות המקורים, המכוסים תמונות; ומכל בנייני-השער העומדים על מסדים רחבים, ששימשו פתחי מזרח בפאת האדמה המוריקה אל המסילות הסגורות, המוליכות אל ממלכת הקסמים של האלמוות; ויוסף לא ידע כלל, כי בהיותו לא-רואה היה בבחינת כבר-לא-רואה, ואי-ראיתו — ראיית הכיליון. אמנם, הוא הקדים לבוא לפי מעמדו לעומת דורנו, אבל נצר רך ומאוחר היה ביחסו אל הכיוון ההפוך, ומבטו נתקל באותה הנדסת-ענקים שהאריכה ימים, בבית-הנכאות האדיר של המוות, כגון רגל שנתקלה בגרוטאות. חלילה להעלות על הדעת, שלא נגעו בו גם השתאות ויראת-כבוד למראה היכלי-המשולשים; אבל המשך-הקיום האיום, בו היו ניצבים — גטושים מזמנם — נוכח פני האלוהים, שיווה להם, בין שאר המידות, מידה של תועבה ומידה של מארה — בעיניו; והוא זכר את המגדל.

גם צלם-הרז העוטה מטפחת-ראש, חור-אם-אחיות, הספינס הגדול, היה מוטל אישם בין השאר, שארית בלא-יוחסין, בקרב החול שנערם עליו וטמנו שוב, לאחר שקודמו של פרעה, תחותמס הרביעי, חילץ אותו והצילו, על פי צו חזיון-חלום בעת תנומת-צהריים. כבר חזר החול ונערם באלכסון עד לחזהו של יצור-התפלצת, — שתמיד היה רובץ כאן, עד שאין שום אדם יכול להגיד אימתי ואיך פרץ מתוך הסלע, — וכיסה אחת מפרעיו; אך גדל הכרע השנייה, שנשארה גלויה, כגודל שלושה בתים. על חזהו של הר זה התנמנם בן-המלך, זעיר כגולם-צעצוע נוכח חיית-האגל שאין לה שיעור, בעוד שעבדיו שומרים במרחק-מה על מרכבת-הצייד שלו, ובמרום, מעל לאישון, התנשא ראש-התעלומה עם מעטה-העורף הנוקשה, עם המצח הנצחי והחוטם המושחת, שהשרה עליו שמץ-מראה של פריצות, וקימור-הסלע שבשפתו העליונה ומתחתיו הפה הרחב, שדומה היה כמביע מין שחוק שקט-פרא וחושני, — והוא משקיף כלפי מזרח, כאז ותמיד, בעיניו הבהירות-הפקוחות, נבון ושיכור משיקוי-העיתים העמוק.

כך רבצה גם עכשיו המפלצת עמוסת־הקדמוניות, בקרב ההוזה, שמרחקו
 והבדלו מעל ההוזה הלז ודאי שלא היה בעיניה אלא כמידה־של־כלום, וכך הביטה
 ממרומיה, באי־שינוי פראי וחושני, אל־עומת מזרח־השמש ממעל לראש הקבוצה
 הזעירה של הישמעאלים, קוני יוסף. אל חזה נשען לוח־אבן, גבוה מקומת איש,
 ועליו כתב חרות, וכשקראו המעיניים את הכתוב, היה להם הדבר למשיב־נפש,
 למרבה־חסד. כי אבן מאוחרת זו שימשה קרקע־זמן מוצק; והיה כגון מישורת
 צרה שיש בה משום משען לרגל ממעל לתהום: היא אבן־המזכרת, שהקיסמה
 פה פרעה תחותמס, זכר לחלום חזיונו ולחילוץ האל מעומס החול. הזקן קרא
 באונו אנשיו את הכתב ואת הבשורה: איך שנפלה התרדמה על עיני הנסיך
 בצל ענק־המפליץ, והדבר קרה בשעה שהחמה מגיעה לרום השמיים, וירא בחלומו
 את כל הודו של האל המפואר, חור־אם־אחיות־חפרע־אתום־רע־אביו, שדיבר אליו
 בחיבת־אב וקרא לו בשם, בני האהוב, „ימים רבים עברו בזמנים“, כה דבריו,
 „מאז אנוכי מאיר פניי אליך, וכן לבי חפצתי, תחותמס, לתת לך שלטון מלך,
 ואת כתרי שתי הארצות תעטור על כיסא גב, ולך תהיה כל האדמה לאורכה
 ולרוחבה עם כל־אשר עין זהרו של אדון־כול זורחת עליה. אוצרות מצריים ושפע
 מיסי העמים לך יינתנו. אפס, בין כה לכה, חולה־מדבר מעיק עלי, על הראוי־
 לפולחן־כל־יצור, החול שעליו אני ניצב. משאלתי המוצדקת משתמעת איפוא
 מתוך תלונתי זו. אין עמי ספק, שתמהר לעשותה מיד לכשתוכל. כי ידעתי,
 אשר בני אתה ומצילי. אולם אנוכי אהיה עמך.“

וייקץ תחותמס, כן נאמר עוד, ועדיין יודע הוא את דברי האל הזה ואותם
 שמר בלבבו עד בוא שעת התעלותו, ובאותה שעה ממש יצא מלפניו הצו.
 שיוסר משם מיד החול המעיק על חור־אם־אחיות, הספינפס הגדול, במדבר אצל
 מוף.

כן דבר הבשורה. ויוסף, שהאזין בעת שקרא הזקן אדוניו את כל הכתוב
 על הלוח, שמר יפה את לשונו ולא העיר שמץ דבר, ואף לא הגה; כי זכר את
 התראת הזקן, לאמור, שינצור לשונו בארץ־מצרים, וביקש להוכיח, שבעת
 ההכרח יכול אדם לשחוק ולהעלים גם מחשבות כעין אלה שעלו עתה בלבבו.
 אולם בסתר לבו רגז בגין יעקוב עקב חלום־הייעוד הזה, ומתוך רוגזו נראה
 בעיניו החלום יבש ודל מאד. פרעה, כן הירהר, הגוים עד־מאוד בהערכת חשיבותו
 של הדבר בשעה שחרתו על מצבת־האבן. כי מה הובטח לו בעיקרו של דבר?
 לא יותר, אלא מה שהועידה לו הולדתו בין כה וכה, לאמור, שמלוך ימלוך על
 שתי הארצות בבוא שעתו. סיכוי זה הואיל האל לחוק, דהיינו, במקרה שפרעה
 יצילהו מעקת החול המציקה לו. מכאן נראה, מה נסכל הוא לעשות תמונת כל
 פסל. התמונה באה במצוקת החולות והאל הגיע לידי מצב שבו הוכרח להתחנן:
 „הצילני, בניו“, ולכרות ברית ולהבטיח חלף מעשה־חסד עלוב את הצפוי בין
 כה וכה. הדבר היה מחוסר־טעם למדי. לעומת־זאת היתה הברית אשר כרת
 האדון האלוהים עם האבות, ברית אחרת, משובחת יותר: גם היא נכרתה עקב
 מצוקה, אבל זו היתה דר־צדדית; לאמור, שהם יצילו זה את זה מתחת לחול

המדבר וקדושים יהיו. זה בקרב זה! ואגב, הן עלה הנסיך על כיסא מלכותו בבוא שעתו, אבל הנה האל מכוסה שוב הפעם חול-המדבר במידה רבה. אכן, במחיר הקלה ארעית כזו לא היה מקום לגמול אחר, לבד ההבטחה המיותרת, אמר יוסף בלבו, — וכך גם הביע את דעתו בינו לבינו באוזני קדמה, בן הזקן, שמתפלא היה על נקרנות מופלגת כזאת.

אולם, אף-על-פי שמחטט ומלגלג היה יוסף למען כבודו של יעקוב, מכל-מקום עשה עליו מראה הספינפס רושם רב יותר מכל-אשר ראה עד הנה בארץ מצרים ונסך בדם עלומיו מין ריגוש, אשר כל לעגו לא הספיק להכריעו, ריגוש, שגרם לו נדודי-שינה. כי ירדה חשכת-הלילה עליהם בעוד הם שוהים אצל המפעלות הגדולים במדבר; ולכן נטו שם את אוהליהם, למען ילוננו במקום ויעלו בבוקר בדרכם אל נוף, היא מוף. ויוסף, שניתן לו כבר מקום שינה באוהל אצל קדמה, חבר-לינתו, חזר ויצא להתהלך בחוץ תחת הכוכבים, בעוד התנים מייללים במרחקים, אף ניגש אל האליל-הענק, כדי שיתבונן בו שנית, על דעת עצמו ולבדו, באין איש עמו, לנגד זיו הירח המבהיק וישאל ויחקור את זעורתו. כי זעווה היתה מפלצת הזמנים במטפחת-הראש הסלעית, לא רק מחמת גודלה, וגם לא מחמת אפילת מקור מחצבתה בלבד. הא כיצד השמיעה את חידתה? היא לא השמיעתה כלל. חידתה היתה צפונה בשתיקה, בזו השתיקה השקטה-השיכורה, שמתוכה הביטה בריאת-סלף זו בבהירות ובפראות אל האדם הנשאל-השואל ואל מעבר לו ממעל — בחוטמה הבלתי-מצוי, שעשה רושם שכאילו חובש מאן-דהוא את מצנפתו באלכסון על אוזניו. כן, לוא היתה זאת חידה כעין חידתו של הזקן הטוב על-דבר חלקת-האדמה של שכנו, דגן-תקלא, — ולוא היו מיספריה מכוסים ומוצנעים ככל-אשר יהיו, או אז אפשר היה להסיט הנה והנה את המספר הנעלם ולשקל את היחסים, ואפשר היה, לא רק למצוא את הפיתרון, אלא אפילו להשתעשע בו במשובה, תוך כדי שיחת-ריעים. אבל חידה זו כולה שתיקה היתה; ועמה המשובה, כפי שמותר לרון על-פי חוטמה; ואם אמנם ראש-אדם ראשו, הרי לא לפי כוחו החידה, ויהיה פיקח ככל-אשר יהיה. למשל... תכונתה מהי — של איש או של אשה? האנשים פה קראו לה „חור בהר-האזר“, ובעיניהם היא תמונת צלמו של האדון-השמש, כשם שסבר גם תחותמס לא-כבר. אולם, זהו פירוש חדש לפי מספר שנותיו, פירוש, אשר לא תמיד היה כשר, ולוא אף היתה תמונת הפסל הרובצת פה — דמותו של אדון-השמש, מה עובדה זו אומרת מבחינת תכונתה? מכוסה ומוצנעת היא במקום רבצה. לוא קמה ממקומה, האם היו אז פחדיים מתנוודדים לה בהדרת-מלכות בין רגליה בדומה למרור אשר באון — או אם היתה נגלית בסימני נקבותה, בחזקת בתולת-לביאה? על כך אין תשובה. אכן, אם גם התבלטה באחד הימים והופיעה מקרב האבן, הרי שעתה את עצמה, כשם שהאמנים עושים את תמונות חזיונם וכזבם, או, לאמיתר-של-דבר, מתארים אותן ולא עושים, ומכאן, שהדבר שאינו נראה-לעין, אינו בנמצא; ואף אם יובאו מאה

סתתים, שיחקרו את המפלצת בפטיש ובמפסלת וישאלו לתכונתה, יתברר שאינה בנמצא.

היא היתה ספינקס, משמע, חידה וסוד — כלומר סוד פראי, עם טלפי לביא, המתאווה תאווה לשתות דם נעורים, המסכן את שלומו של הילד האלוהי ואורב לנצר ההבטחה. אללי על לוח הזיכרון של בן־המלך! על חזה־סלע זה, בין טלפיה של האשה־הדרקונית לא חלם אדם חלומות־ייעוד — ואם כן, הרי שהיו הללו דלי־בשר ביותר! דבר אין לה לזו אל הייעוד, לזו המשקיפה אל עבר יאורה, פקוחת־עיניים אכזרית, בחוטמה המכורסם, רובצת באי־תמורה לפרא־תה; לא תכונה כזו היא תכונת חידה מאיימת. היא מתמדת בקיומה השיכור לעומת העתיד, אבל עתיד זה היה פראי ומת, שהרי לא היה אלא קיום של התמד ונצחיות כוזבת, נקי מכל תוחלת.

יוסף עמד והעמיד את לבו בניסיון לפני הוד ההתמדה המחייכת בתאוונות דשנה. הוא עמד בסמוך אליה. האם לא תרים המפלצת את טלפה מעל החול ותחטוף את הנער, ללפות אתו אל חוזה? הוא חיוק את לבבו וזכר את יעקוב. כוח־הסקרנות הוא צמח בלא שורש, נצחון־נערים של החירות. עין בעין לעומת המתועב, מרגיש האדם, איזהו הרוח אשר הולידו, והנהו דבק באביו.

שעה ארוכה עמד יוסף תחת הכוכבים לפני חידת־הענק, נשען על רגל אחת, מרפקו ביד אחת וסנטרו ביד השנייה. אחר־כך כשחזר ושכב אצל קדמה באוהל, היה חולם על הספינקס, שפתח ואמר לו: „אהבתיך. בוא אלי והגד לי, מה שמך, ואחת היא לך איזוהי תכונתי!“ אבל הוא השיב: „איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוהים?“

בית החנוטים

הם המשיכו את מסעם בגדה המערבית, הימינית לפי מגמת פניהם, והיא הגדה הנכונה למחוז הפצם. כי לא היה עליהם לעבור את המיים למען ישיגו את מוף, זו רבתי בערים, שהיתה כבר שוכנת במערב, — והיא הגדולה במכלאות־אדם מכל־אשר ראה בעיניו בכור רחל עד עצם היום ההוא, רמות מתנשאות ממעל לה, ובהן חוצבים בני־האדם אבנים ובהן טומנת הקריה את מתיה.

עתיקה־להבעית היתה מוף ובכן הדרת־כבוד שוכנת עליה, אס־אמנם חופפות שתי המידות הללו. המלך הקדמון, שעמד בראשית הזיכרון ובראש תולדותיהם של דורות המלכים, מיני, ביצר את המקום הזה, למען ידביר את ארץ־התחתית שנכבשה לממלכה; וגם ביתו של פתח, זבול אדיר, שנבנה אבנים, היה מפעלו של מיני, קדמון־המלכים, וכה התנוסס איפוא עוד קודם שעמדו בחוץ הפירמידות, למן הימים שמאחוריהם לא יכול להביט שום ילוד־אשה.

אבל כאן, לא כשם, לא בשתיקה המאובנת הופיעה הקדמונות בדמותה של מוף להרהורי־הדעת, אלא בחזקת חיים רוחשים והוזה עירני, בחזקת עיר, אשר למעלה ממניין מאה אלף נפש חיו בה, והיא מורכבת־למכביר רבעים הנקראים בשמות שונים — עם עירבוביה של סמטאות צרות המתפתלות במעלה הגבעות ובמדרון, התוססות ונדופות ריח אוכלוסים של זעירי־עם עסקניים, מתלבטים, מתייגעים, מלהגים: סמטאות מעוקמות כלפי אמצעיתן, שמה זרמו השופכין בצינורות הביבים. גם רבעים צוחקים היו בה, שכונות עשירים, בהן נבנו חווילות עם דלתות־נוי בפרישות נעלצת בתוך גני־חמד, ואזורי־מקדשים מוריקים עם נסים מתנופפים ממעל, היכלות רמים, מעוטרים־ססגוניים, המשתקפים במימי הבריכות הקדושות. שדרות ספינפסים היו בעיר, חמישים אמה רוחבן, ורחובות־יקר נטועי־אילנות, שבהם התגלגלו מרכבות הגדולים, רתומות לסוסים אבירים, המעוטרים צרורות־נוצות, אשר לפניהם ירוצו רצים מתגשמים ויקראו: „אברך!“ „אמץ לבבך!“ „שים לבבך!“

כן, „אברך!“ — כך היה רוצה לקרוא גם יוסף אל עצמו, למען ישמור את לבבו, לכל יפתה אחרי מראה עיניו נוכח הידור־חיים כה מופלג. כי מתהלך הוא בקריית מוף או נוף, כפי שביטאו פה האנשים את שמה המקוצר בפזיונות, אולם „מֶן־נֶפֶר־מֶר־נֶרֶץ“ שם העיר בראשונה, פירוש, „מגיה־יופי־של־מֶר־נֶרֶץ“ — הוא המלך בן השושלת השישית, שהרחיב את ביצורי המקדש הקדום מסביב לארמון המלכות ובנה סמוך לו גם את הפירמידה אשר בה עתיד יופיו להישמר ולהגיה. מלכתחילה נקראה אך קבורתו בשם „מֶן־נֶפֶר־מֶר־נֶרֶץ“, ולבסוף נקראה העיר כולה, שהתאגדה רבעים־רבעים, בשם מקום הקבר: „מֶן־נֶפֶרֶץ“, מאזני הארצות, עיר קברות המלכים.

מה מופלא הדבר — שמה של מוף לא היה אלא שם־קבר מקוצר! יוסף הירבה להרהר בכך. ככל הנראה שובש השם ברישול לפי ניב שפתותיהם של אותם ברנשים קטנים המתגוררים בסמטאות־השפכין, אותו עם־רוץ חשוף־הצלעות היושב במדורי ההמון, אשר באחד מהם נמצא גם מלונם של הישמעאלים: חנות־אורחות מלאה בני־אדם מכל הגזעים, מפה אל פה, זרע ארם, לזב, נוביה, מיתני ואפילו כרתים; וחצרת־הנזות המרוצפת לבנים, המסואבת, היתה שואנת מגעיית בהמות, מיללתם וקישקושם של מנגנים עיוורים, הפושטים יד לנדבה. משיצא יוסף אל החוצות, נגלה לו המראה הנודע, מראה הערים בארץ מכורתו, אך במידות גדולות יותר, ואותו שאון עצמו, אך בלשון מצרים. בשני עברי תעלת השפך גזוו הגלבים את שערות האנשים, וסנדלרים מיתחו את הרצועה בשיניהם. קדרים צרו צורת הכלים החלולים המסתובבים בידיים מאומנות, מטויטות, ושרו שירים לכבוד חנוב, היוצר, אדון האובניים, בעל ראש האיל; נגרי ארונות מתים התעסקו במלאכת תיבות שצורתן צורת אדם בעל זקן, ושיכורים התנדדו בצאתם מבתי־שיכר רועשים, ונערים, שתלתלי ילדותם תלויים עוד על אוזניהם, האריכו לשונם וליגלגו עליהם. איזה המון עם! כולם לבשו אותו סינר־בד, ושערם היה גוון בנוסח אחד; כולם היו בעלי

כתפיים מאוזנות וזרועות דקות, וכולם הגביהו את גביניהם באותו אופן תמים ומחוצף. הם היו מרובים מאוד, ורוח לצון שורה עליהם בתוך ההמון שפרצוף אחד פרצופו מנהגם, לכנות בפשטות בשם „מֶן־נָף“ את סבך־פולחני־המוות, העיד על טיבם, ולמשמע השם ניעורו בלב יוסף הרגשות שמילאוהו פעם בשעה שמשקיף היה מעל גבעות המכורה אל חברון העיר ואל מערת המכפלה, מקום מורשת־הקבורה של האבות; ומורא־שמיים, שמקורו המוות, התערב בקרבן עם האהדה שמראה העיר ההומיה עורר בלבבו. תערוכת עדינה וחמודה היתה זו, ההולמת אותו בייחודה ותואמת בתואם־סתר עם הברכה הכפולה שהוא ראה את עצמו כיורשה — וגם עם שנינות מצבו בחזקת שליח בין הכא להתם, בין המקום הנה וההוא. כלצון שנון היה בעיניו גם שמו העממי של כרך־הקברים, ולבו נוטה חסד לאנשים שביטאוהו בקיצור לשון, לאותם בני רוזן־הצלעות בצידי תעלות־השפך, עד שמשתדל היה בשקידה רבה לפטפט עמהם בלשונם, לצחוק עמהם ולהגביה את גביני עיניו בחציפות, כמוהם, ודבר זה — לפי יכולתו היה.

אגב, מרגיש היה יפה, ונפשו הבינה מאוד, שתשוקת־הליגלוג בטבע האנשים הללו לא רק ממקור המונם הרב יצאה, ולא רק כלפי חוץ היתה מכוונת, כלפי הזר להם, אלא גם על עצמם התלוצצו אנשי מוף בגלל המעמד שהתייחד לפניהם לעירם, המעמד שאבד לה ואיננו עוד. התלוצצותם היתה הצורה, בה התלבשה בעיר הגדולה אותה הצטערות שגשמעה בדבריהם של אנשי פר־ספדא וכוהניה שומרי חומותיה מרי הנפש, — רוחה של קדמוניות שעברה ובטלה מן העולם; והיא שנהפכה כאן לבדיחות־הדעת ולספקנות של לצון כלפי העולם כולו וכלפי עצמם. כי כן היה המעשה: לפניהם, בימי בוני הפירמידות היתה קריית המלוכה מוף, בעלת החומות הבצורות, מעושרה בעטרת „מאזני הארצות“. אך מן העיר נוא שבנגב העליון, אשר איש לא ידעה בעת שהיתה כבר מוף נודעת בקצווי תבל ועתיקת־ימים, — משם יצאו, אחרי דורות־מאָרה של אנדרלמוסיה ושלטון זרים, משם יצאו השיחרור וחידוש־האחדות על־ידי שושלת־השמש המושלת עכשיו, ומאז ועד עתה מוכתרת ואַסת בעטרה הכפולה ובידה שרביט־השלטון, בעוד אשר מוף, אם־כי הומה היא מרוב עם וגדולה כאז כן עתה, נהפכה למלכה שירדה מכסאה, אחוזת־קבר לגדולתה בעבר, כרך גדול בעולם בעל שֶׁ־מוות מקוצר ומחוצף.

אין פירושו של דבר, שהיה פֶּתַח, האדון במושב מסגרו, אָל עלוב שהידלדל, שנדחקו רגליו, כגון ספדו במזרח. לא, כי גדול שמו גם במחוזות המרוחקים, ועשיר בקרנות, בנכסי קרקעות ומקנה, היה אָל זה בעל דמות־האדם; הדבר היה בולט לעין־כול, למראה בתי־האוצר, האסמים, האורות והממגורות, שהקיפו את בניין היכלו. האדון פתח, אשר עין־איש לא תשורנו, — כי גם בתהלוכתו בהמון חוגג, בעת שנוסע היה בסירתו לראות פניה של אלהות אחרת היושבת פה, היה פסל צלמו הקטן מוצנע מאחורי מסכי־זהב, ורק הכוהנים העומדים לפניו לשרתו, הכירו את פניה, — האדון פתח יושב היה

בביתו עם אשתו, המכונה סח'מת, פירוש האדירה, שמתוארת היתה על קירות המקדשים, וראשה ראש לביא, עליה נאמר, שמחבתת היא את המלחמה ועם בנם יוצא חלציהם נפְרִתָם, יפה־המראה כשמו, אך סתום יותר מפתח בעל דמות־האדם ויותר מסח'מת הזועפת. הוא היה הבן, יותר מכן לא ידעו עליה, וגם יוסף לא יכול לגלות יותר. מכל־מקום ידוע היה עוד, שנושא הוא נפְרִתָם, הבן, פרח־לוטוס על ראשו, ויתירה מזו, יש אומרים, כי כל עצמו איננו אלא שושן־מיים כחול. אולם אי־הידיעה על־אודות מהותו לא היה בה משום מניעה להיותו הנפש האהובה־ביותר בשילוש־האלוהות של מִוֶּף, ומאחר שדבר אחד היה מוחלט, דהיינו, שחיבה יתירה נודעת ממנו לפרח הלוטוס בעל גוֹן־השמיים, ולא עוד, אלא שפרח זה הנהו סמל המבטא את עצמותו, לכן היה משכנו מקושט תדיר בשפע צורות הצמח הנאה, וגם הישמעאלים לא מנעו מעצמם את הזכות להקריב לו את הלוטוס הכחול וליתן שבת־הלל לנאפד בחיבת־העם — הם עשו כן ברוח התגרנות המיוחדת להם.

מעולם לא נכנס יוסף החטוף במידה כזו אל תחום האיסור, שהרי כה דבר הלאו הנמסר לו מאבותיו: „לא תעשה לך פסל“ לא לשווא היה פתח האל היוצר יצירות־אמן ומגן לכל יוצרי־הפסל ובעלי־המלאכה, ועליו נאמר, שמגשים הוא את רעיוני־רוחו וכל מחשבותיו מתקיימות. משכנו הגדול של פתח היה כולו אוצר של תמונות־פסל: מלאים תבניות היו חדרי ביתו וחדרותיו. חצובים מן החומר הקשה ביותר או מאבן סיד וחול, חטובים מעץ או מנחושת, כן קורצו רעיונותיו של פתח השוכנים באולמיו, אשר עמודיהם נטועים על בסיסים דמויי אבני־ריחיים, מתרוממים כאורח פילים, מכוסים תיאורים נוצצים ועטורים צורות ציצי־אגמון עד התקרה המצופה אבק־פז. בכל עבר עמדו, צעדו או ישבו העצבים, שניים־שניים או שלושה־שלושה יחדיו, חבוקים, על כסאות־מלך, עם ילדיהם העשויים בקנה־מידה קטן יותר, או לבדד: תמונות מלכים בעטרת־צניף ובידם מטה עקום, עטי־הקפלים העליון אשר לסינר פרוש מול החיק המוצנע; או במעטה מטפחת־ראש, אשר ממעל לכנפיה היורדות על הכתפיים מזדקרות האוזניים לצדדים, עם ארשת חתומה באצילותה וחזה צר, הידיים פשוטות, שטוחות על היריכיים — שליטים רחבי־כתף־צריי חלציים מימים קדמונים, המתנהלים בידי אלות, שהניחו אצבע קטנה ואיטרת על הזרוע העליונה השרירית של בן־חסותן, בעוד הבן פורש כנפיו על עורפו. המלך מר־נרע, שהגדיל את העיר להאדירה, פוסע בדמותו הנסוכה נחושת ובידו מטה, לצידו הולך בנו שזעיר הוא בלא־מידה־שליחס; אָפוּ בשרני וכן שפתותיו, והוא בושש להרים את סוליותו השנייה מעל הקרקע — כמנהג שאר הפסילים: מהלך הוא על שתי סוליותיו כאחת, עומד בלכתו והולך בעומדו. הם דורכים בגלליים חזקות, בראש מורם, צועדים מאצל אֶתִיק־אבן המתרוממים מאחורי כנם, וזרועותיהם תלויות מפתיהם; שרות־הזווית; באגרופם הקמוץ יחזיקו יתד גלילי, קצר. הנה יושבים הם בחזקת סופרים על שוקיהם המוברכות מתחתם, ידיהם עסקניות, ובעיניים פיקחות משקיפים הם ממעל למלאכתם

הפרושה על חיקם לעומת המביט בהם. בשבתם כך זה אצל זה איש ואשתו, בברכיים צמודות, צבועים בצבעים הטבעיים ביותר, צבעי העור, השיער והבגדים, דומים הם כמתים חיים וכגון חיים צפודים. לעיתים קרובות קבעו בהם אמני פתח עיניים מבעיות מאוד — לא מחומר גופם, אלא מחומר שנקבע במיוחד בארזות: אבן שחורה, קטנה, משוקעת בזכוכית, כדמיון חורים ובו שוב סמירי-כסף קטן, שהגיה שם כברק-אור-חיים, והעלה ניצנוץ-ביעותים מעיניהם המרווחות של הפסילים הצופים אל החלל, עד שלא יכול איש להינצל מפני תוקף מבטיהם הרושפים ואנוס היה להליט פניו בידיו. הללו היו רעיונותיו המאובנים של פתח, שהתגוררו עמו בבית, ועם האם-הלביאה והבן-הלוטוס. הוא עצמו, בעל דמות-האדם, היה מתואר עד מאה פעמים על הקירות המכוסים קסם-תפארת במשכן קודשו: אכן, בן דמות-אדם היה, אבל בעל צביון גולמי להפליא ובעל צורה מופשטת כביכול, כגון במראה-מנהצד עם רגל אחת ועם עין ארוכה, ראשו מכוסה כיפה הדוקה ובסנטרו דבוק יתד כסמל וזקן-מלך, מעשה אומן. כל דמותו נראתה בלתי-מעוצבת, מזוהה, וכאילו עשויה רק בתיאור כללי ביותר, וכן היו אגרופיו המחזיקים לפניו את מטה השלטון; היא נראתה כנתונה בתוך נרתיק כל-שהוא, בתוך מין מעטה ששיבש את צורתה, לאמיתו של דבר, כאילו היתה מחותלת, חנוטה... מה היה לכאורה עניינו של פתח, האדון, ומה טיבו למעשה? האם זכתה העיר הגדולה והעתיקה להיקרא בשם שהוא שם-קברות, לא רק בגלל הפירמידות הנקראות עליו, לא רק בגלל תולדות עברה, אלא בייחוד ובעיקר-של-דבר גם בחזקת בית אדוניה? ידוע גם ידוע היה ליוסף, להיכן רגליו מוליכות אותו בשעה שקוניו הורידוהו מצרימה, אל ארץ מורת-רוחו של יעקוב, וכן הודה, כי לכאן הוא שייך עקב מצבו, וכי הדבר שהוא בחזקת איסור אינו אסור בשבילו, אלא מתאים לו לפי עומק משמעותו. כלום לא היה הוא עצמו מכנה את עצמו, בעוד מועד, בדרכו לכאן, בשם, שנועד לציין אותו כבן-בית ואזרח בארץ? ובכל-זאת היה סוקר את סביבתו החדשה בלי-הרף ומעמידה למבחן ברוח אביו, ובלי הרף היתה הסקרנות מציקה לו, לנסות את בני-הארץ בשאלות על-אודות טיבם של אלוהיהם וטיבה של הארץ, למען יגלו את הדבר לו, שבקי היה, וגם לעצמם, שנראו כאילו לא היו בקיאים כלל.

כן היה המעשה באומן-הנחתום באתא במוף, שנפגשו עמו בשעת קורבן חפצי במקדשו של פתח.

כי מלבד אותו אָל מטושטש-הצורה והלביאה והבן הסתום-כצביונו וכל אותם רעיונות מאובנים יושב היה עוד שם גם חפצי הפר האביר, „הישנותו החייה“ של האדון, אשר נוגה-אור משמיים הולידו בפרה, שלא הוסיפה להמליט עוד; ופחדיים שלו התנוודו באדיר ממש כאשכי מְרֹר במקדש און. הוא היה דר מאחורי דלתות-ארד בירכתיה של חצר-סטיו פתוחה כלפי הרקיע, המקושטה מילואי לוחות אבן, מלאכת-אמן נהדרת, בין העמודים, אשר במחצית גובהם התבלטו כרכובים עדינים; ועל רצפת החצר עמדו המונים צפופים, בשעה

שמשרתיו הצעידו את חֶעֱפִי כמה צעדים מתוך דימדומי מנורותיה של רפת־מקדשו, למען יחזה העם אלוהים חיים ויקריבו לו את קורבנם.

יוסף ואדוניו התבוננו אל עבודת־פולחנה: זו היתה תועבה מיוחדת במינה, ואגב גם עליזה, הודות לבדיחות דעתם של אנשי מוֹף, אנשים ונשים וילדים מדשדשים — אותו המון רוגש כמנהגו בעצרות עממיות, שממתין היה לאל, מפטפט וצוחק ו"מנשק" (דהיינו "אוכל", בלשונם) פרי־שקמים ובצלים, ועסיס האבטיחים שהיו לועסים נוטף מזוויות פיהם; אחרים היו מתמקחים עם התגרנים שהציעו לחוגגים את סחורתם בפאת החצר: כיכרות לחם קודש, עופות־קורבן, שיכר, סמי קטורת, דבש ופרחים.

איש כרסתן, נעול סנדלי־לכש, עמד סמוך אל הישמעאלים, ומאחר שנדחקו על־ידי ההמון, פתחו בשיחה עמו. הוא לבש שמלת־סינר המגיעה עד לברכיו, עשויה בד־פשתן מחוספס, עם סינורת משולשת, על גופו ועל זרועותיו היה כורך סרטים מכל המינים, ובהם מקושרים קשרים לאותות יראתו. שערו הגזוז, הקצר, היה מונח על קרקפתו העגולה, וגלגלי עיניו המקומרים־הזגוגיים בלטו עוד יותר במבע של סבר־פנים בשעה שפתח את פיו הנאה, המגולה למשעי סביב, לשם שיחה רהוטה. בזקן ובהבורתו היה מסתכל מכבר ובודקם בטרם יפנה אליהם בדיבור וישאלם מאין ולאן, תאב לדעת את תכונתם הנוכרית. הוא עצמו היה נחתום, כפי שהסביר, משמע: הוא לא היה אופה בעצם ידיו ולא הכניס את ראשו בתוך התנור. הוא העסיק חצי תריסר עוזרים ומשרתים, שנשאו לעיר את לחמניותיו וכעכיו הטעימים בסלים על ראשם; ואבוי להם, אם לא נזהרו לנופף בזרועם למעלה על פני הסחורה, ואם ירד עוף השמיים עליה וגנב חלילה מתוך הסל! מחלק־הלחם אשר מקרה כזה יקרהו, קיבל "לקח", כפי שהתבטא הנחתום־האומן באתא — זה היה שמו. גם חלקת שדה היתה לו בסמוך לעיר, ומן הדגן שצימח שם אפה לחם. אבל יכולו לא הספיק לו, ועל־כן הוכרח לקנות על־מנת שישלים את צורכו. היום יצא מבית־הנחתום שלו, כדי לראות את האל, ויש בכך משום מעשה להועיל, יען־אשר לא להועיל הוא, אם יחדל אדם ולא יבוא. בינתיים מבקרת אשתו את האם הגדולה בבית איסת ומגישה לה פרחים, כי אחריה היא כרוכה ובה דבקה נפשה מאוד, בעוד שהוא, באתא, מוצא יתר־סיפוק במקום הזה. והם, בני שיחתו, האמנם נוסעים הם בארצות לשם עסקים? שאל האופה.

כן הדבר, ענה ואמר הזקן. ומותר לומר, שכבר הגיעו אל מחוז חפצם, באשר נמצאים הם במוֹף, אשר עצומים שעריה ומשופעת היא במשכנות אדם ובבנייני עולם, — ולפיכך יכולים היו לכאורה לחזור מכאן אל מקום מוצאם. תן חן על דברי החן, אמר האומן. יכולים היו לחזור, אבל מסתבר שלא יחזרו חזור; שהרי כמוהם ככל־העולם לא יראו במקום זה, שהוא קן עתיק, אלא מדרגה שמניח אדם את רגלו עליה בשביל שיעלה מכאן ואילך אל תפארת אמוֹן. שאם לא־כן, כי אז יהיו הם הראשונים, אשר לא כן יעשו ואשר לא העיר יאסת היא תכלית מסעם, העיר החדשה בחידושה, קריית פרעה (עמו החיים והישע

והבריאות!), שהיא תלפיות, שכל זרמי האדם והאוצרות זורמים אליה, המפיקה אך תועלת אחת משמה העתיק של מוֹף, לאמור, באשר משמש הוא קישוט-של-תואר לאנשי החצר ולרבי הסריסים של פרעה, כגון למשל — לשר-האופים של האֵל, המשגיח על בית-הנחתום של הארמון, והוא המכונה „נסיך מוֹף“, ולא לגמרי בלי הצדקה, כפי שחייבים להודות; כי ניתנה האמת להיאמר, שמשובחות הן עוגות-המאפה בצורת פרה ובצורת שבלול שהובאו פה אל הבתים בימים שאנשי אמון מסתפקים היו עוד בבליעת קליזת של דגן.

הוקן השיב כלאחר-יד: אכן, כך יהיה; אחרי מרבית השתעוּתם, שנתונה היא למוֹף, ודאי עתידים הם לשים עין גם על וָאֶסֶת, לראות עד איזו מידה השיגה זו מעלה משובחת בענייני עידון החיים ופיתוח מיני המאפה, — והנה, נפתח השער האחורי, ומוליכים כבר את האֵל אל החצר, רק עד ריחוק כמה פסיעות מן האגף הפתוח, — התרגשותו של ההמון היתה עצומה. צועקים היו: „חֶעֶפִי! חֶעֶפִי!“ ומקפצים על רגל אחת, וכל מי שיכול לרווח את מקומו בדוחק, היה נופל אפיים ארצה, כדי לנשק את האדמה. מספר רב של עמודי-שדרה מעוקמים היה נראה והאוויר התמלא חירחורי ההגה הגרונני, שבו מתחיל שם-האֵל המבוטא במאות פיות. וכאחד, היה זה גם שם היאור, אשר יצר את הארץ וכילכל אותה, זה היה שמו של פרה-שמש, סמל כל כוחות הפריון, שהבריות ראו את עצמם תלויים בהם, שם קיומם של הארץ ואנשיה, שם החיים. אף-על-פי שדומים היו האנשים כבני עם קל-דעת ומרבה-להג, אף-על-פיר-כן היתה התפעלותם עמוקה, הואיל ויראתם מורכבת מאותן תקוות וחרדות, הממלאות את לבבם עקב קיומם הקצוב בדיקדוק. הם זכרו את הגיאות, שאסור לה להגביה את פני המיים או להשפילם אפילו אמה אחת, בשביל שיוכלו החיים להתקיים; את תבונת-כפיהן של נשיהם ואת בריאות ילדיהם; את בריאות גופם ואת תיפקודיו הפגיעים, המפיקים תענוגות וקורת-רוח בעת שדרכם צלחה ומביאים ייסורים קשים בשעת כשלון כוחם, ועל-כן חייבים להבטיח את שלומם בקסמים כנגד קסמים; את אויבי המדינה שבדרום, במזרח ובמערב; את פרעה, שכינהו כמֶרְכָן בנינוי „הפר האביר“ ושהיה מטופח ומשומר, כנודע להם, בארמונו בנוֹא כשם שמתופח ומשומר חֶעֶפִי בכאן, מאחר שהיה מגן בעדם, ובחליפות אישיותו הקים את הקשר בינם ובין הכוח אשר בו תלוי הכול. „חֶעֶפִי! חֶעֶפִי!“ קראו בקול-צהלת חרדות, מתוך מועקת הרגשת החיים המותנים בצימצום-המידה והצפויים לסכנות, — ומלאי-תקווה זקפו מבטם הסומר, אל המצח המגושם, אל קרני הברזל, אל קרה-עורף המסורבל הנמשך בלי שקערורה, ישר מן הגב עד גולגולתו של האֵל-בן-הבקר, ואל אברה-המין שלו, ערופת פריונו. „ביטחון!“

וכלל בכוננת קריאתם. „חסות וקיום!“ „תחי ארץ מצרים!“ יפה-להאדיר היתה הישנותו החייה של פתח, — מסתבר כן, לאחר שהמומחים הראשונים במעלה חיפשו במשך שנים עד שמצאו את הפר היפה ביותר בין ביצות השפך ובין אי-הפילים, — מן הדין שיהיה יפה! הוא היה שחור; ונהדר היה, אם לא נאמר, אלוהי, בעוצבה האדומה המכסה את גבו,

שהתאימה לגונו השחור: שני משרתיו הקרחים, בסינור העשוי אריג־זהב כפלים־
כפלים, שהניח מחשוף לטבור והגיע מאחור עד מחצית גובהו של הגב, —
החזיקו בו משני עבריו בחבלים מופזים, וזה שהלך מימינו הרים מעט את
השמיכה לעיני העם, כדי להראות לו את הכתם הלבן על יריכו של חֶעֶפִי; בו
היה על כל אדם להכיר את דמותו של חרמ־הירח. כוהן אחד, אשר עור־
נמר יחד עם טלפיו וזנבו היה תלוי לו מאחוריו, השפיל את מצחו; הציב רגלו
האחת לפני רגלו השנייה, החזיק מחת־קטורת והושיטה לעומת הפר שהיה
מריח בראש מורד ומנפת את נחיריו העבים והלחים, המדוגגים מעשן הקטורה.
הוא זורר בעוצם־כוח, ונענה בקריאות מוגברות מפי העם ובדילוגי־שמחה על
רגל אחת. נוגנים־בנבל היושבים־על־עקביים שרו הימנונים, כשפניהם מופנות
כלפי מעלה, בעוד שרים אחרים מצטרפים במחזאת כפיים מאחוריהם, וליוו
את הקרבת־הקטורת בנגינתם. גם נשים הופיעו על הבמה, בנות־המקדש שפירו
שערן, אחת עירומה ורק רצועת חגורה חגורה לה ממעל ליריכה התפוחות,
השניה עוטה שמלה ארוכה, שקופה כדוק־צעף, שהיתה פתוחה מלפנים להראות
לעין־כול את מלוא עלומיה. בעוברן את החצר בפסיעות מהול, היכו בתוף
ובמצלתיים ממעל לראשן והרימו את רגלן הפשוטה מחלציהן לגובה רב
להפליא. כוהן אחד בעל־קריאה, שישב לרגלי הפר, פניו מוסבות אל ההמון
וראשו מתנודד, החל לפזם פסוקים מתוך מגילת־ספר, והעם עונה למליצותיו
החוזרות ונשנות: „חֶעֶפִי הוא פתח. חֶעֶפִי הוא רץ. חֶעֶפִי הוא חור בן איסת!״
אחרי־כן בא אל מקום הפולחן כוהן אחד ממשרת־הבית, בעל מעמד רם ככל־
הנראה, לבוש סינור־בוץ עם סרטי כתפות, צועד תחת מניפות־נוצות, והוא
קרח וגא, ובידו קערת־זהב מלאה שורשים ודשאים; הוא הודחל בזחילה
מאומנת, משונה, רגלו האחת ממושקה לאחוריו וברך רגלו השנייה משוכה
מתחתיו ככל האפשר, אצבעות־רגלו זקופות, וכך הגיש את הקערה והקריב
קורבנו לאל.

חֶעֶפִי לא נתן דעתו עליו. בהיותו מורגל בכל הגינונים שהוקדשו לכבודו,
באותו קיום של שיעמום חגיגי, שנפל בחלקו הנוגה הודות לתכונה גופנית
מסויימת, מביט היה ממרום עמידתו המרוחת בעיני בן־בקר קטנות, דמויות־
דחוקות, במבט אורב כבד, ממעל לראש המקריבים, אל־עומת בני העם, שהיו
מכרכרים ומפזים, יד אחת על החזה ויד אחת מושטת אליו, וקוראים את שמו
הקדוש. הם היו כה מאושרים בראותם אותו אסור ומוחזק בחבלי זהב ושמור
בטח בתוך המקדש וכלוא בתחומו, בידי שומרי־משרתיו. הוא היה אֶלם ואסירם.
לאמיתו־של־דבר צוהלים היו על שכיז ועל הביטחון שמצבו זה העניק להם,
ומקפצים על־כך בשמחה; ואפשר שבגלל הדבר הזה הוא נתן בהם מבט אורב
ורגוז, יען־אשר תפש, כי על־אף כל גינוני־הכבוד המסובכים אין כוונת יחסם
אליו כשרה כלל־ועיקר.

בגלל כובד גופו לא היה האומן־האופה באתָּא מכרכר בכירכוּרי־שמחה,
אבל לפסוקי הכוהן הקריין עונה היה בקול חזק, מברך את האל וחוזר ומברכו

בהשתחוויה ובפרישת כפיים וניכר בו שיש לו קורת־רוח מרובה למראהו. „טוב לראות אותו, טוב ומיטיב“, הסביר לעומדים לידו. „מראהו מחזק את רוחות החיים ופועל לחידוש הביטחון. מנסיוני יודע אני זאת, שכן בראותי את חַעפּי, אינני צריך לאכול כל אותו יום, כי דומה הדבר לארוחת בשר־בקר טעים שבאה בעצמותי, מפילה עלי תנומה ושובע, ואז עולה אני על משכבי וישן, ובעת אשר איקץ הנני מרגיש כמי שנולד מחדש. אֵל גדול מאוד הוא, הישנותו החייה של פתח. עליכם לדעת, שקברו כבר מוכן לו במערב, כי יצא הצו, שאחרי מותו יומלח ויחותל בסמים היקרים ביותר, במיני שרף משובחים ובחותלות עשויות בוץ המלך, ויובא אל קבורתו בעיר המתים על־פי כל המנהגים המקובלים, בבית עולמם של האֵלים־בני־הבקר. הצו ניתן“, אמר, „וכן ייעשה. כבר שני אוסר־חַעפּיים שוכבים בארונות אבן בבית־העולם שבמערב.“

הזקן הטיל מבט אל יוסף, וזה ראה בכך עידוד לנסות את האיש בשאלה. „בק־שנא מן האיש הזה“, אמר, „שיסביר לך, מדוע הוא אומר, שבית עולמו מחכה לאוסר־חַעפּי במערב, והן לא במערב הוא מחכה, אלא מִוֶּף עצמה, עיר החיים, שוכנת בגדה המערבית ושום מת אינו צולח את המיים.“

„הנער הזה“, פנה הזקן אל הנחתום, „שואל כך וכך. היכול אתה להשיב לך?“

„דיברתי כפי נוסח הדיבור השגור“, ענה המצרי, „ולא נתתי את דעתי. כי כולנו מדברים כך, ואין אנו שוקלים את הדבר בדעתנו. המערב, הרי הוא המערב, משמע עיר המתים בלשוננו. אבל אמת היא, מתי מִוֶּף אינם נוסעים אל עבר הנהר כמתי עיר אחרת, אלא עיר החיים עצמה שוכנת כבר במערב. לפי השכל הישר צדק הנער שלך בקושייתו. אבל לפי שגרת הלשון — כן דיברתי.“

„שאל־נא אותו עוד גם זאת“, אמר יוסף. „אם־אמנם חַעפּי, הפר היפה, הוא

הוא פתח החי למען החיים, מהו איפוא פתח השרוי במסגדו?“

„גדול הוא פתח“, ענה האופה.

„אמור־נא לו, שאין ספק בלבי לגבי גדולתו“, השיב יוסף. „אבל שמו של חַעפּי במותו הוא אוסר־חַעפּי, ולעומתו פתח שבסירתו הוא אוסיר הנקרא דמו־י־אנוש, יען־אשר דמותו כדמות הארון עם זקן־הסנטר אשר חרש־העץ עושים אותו, ודומה כמתותל. ובכן, מה הוא?“

„תסביר לנערך“, אמר האופה לזקן, „שהכוהן נכנס יום־יום אל פתח, ופותח את פיו במכשיר החזק הנועד למעשה זה, למען ישתה ויאכל, ויום־יום הוא מחדש את צבע החיים על לחייו. זהו השירות וזהו הטיפוח.“

„אם כן איפוא מבקש אני רשות לשאול בדרך־ארץ“, ענה יוסף, „מה משפטו של מת בטרם ייטמן בתוך קברו, בשעה שאַנפּו עומד מאחוריו, ומהו השירות אשר ישרת הכוהן את החנוט?“

„כלום גם זאת לא יידע?“ ענה האופה. „ניכר בו, כי מיושבי־החולות הוא, נוכרי לחלוטין ורק לא מכבר בא אל הארץ הזאת. השירות, כן אני מבקש לומר לו, השירות הוא בראש־לכול במעשה המכונה, פתיחת הפה, ואנו מכנים

את הדבר בשם זה, הואיל והכוהן פותח במטה הכשר לכך את פי המת, למען ישוב ויאכל וישתה וייהנה מקורבן המנחה המוגש לו. ונוסף עוד זה ייעשה, שכוהן־המוות, לשם אות התחייה על־פי מופתו של אוסיר, יתן סקרה פורחת על פני החנוט, ודבר זה יביא תנחומים לאבלים.

„שומע אני ושלמי תודה אגיש לדובר“, אמר יוסף. „ובכן, זהו ההבדל בין עבודת האלים ובין עבודת המתים. שאל־נא עתה את פי האדון באתא, מאיזה חומר בונים במצרים.“

„הנער שלך“, ענה האופה, „נאה הוא למראה, אבל נסכל במקצת. לבני־היאור בניימם משכנות החיים. אולם את משכנות המתים וכן את המקדשים בונים אבנים, אבני עולם.“

„ברגשי תודה מרובים אשמע זאת“, אמר יוסף. „אולם אם משפט אחד חל על שני דברים, משמע, שווים הם, זמותר להחליפם זה בזה, בדין ובצדק. קברות מצרים הם מקדשים, ומקדשיה —“

„— בתי האלים“, השלים האופה.

„פיך ענה. מתי מצרים הם אלים ואליכם, מה הם?“

„האלים גדולים הם“, השיב באתא האופה. „מרגיש אני את גדולתם על־פי השובע והליאות היורדים עלי אחרי שראיתי את חפצי. רוצה אני לשוב הביתה ולשכב למען אישן שנת חידוש ההולדת. גם אשתי תחזור בינתיים מעבודה האם. שלום בחילכם, אנשים נוכרים! שימחו וסעו לשלום!“

ובכך הלך. אך הזקן אמר ליוסף:

„יגע־אלים התייגע האיש, ולא היית צריך להטריח עליו בשאלות של

קינטורים, ואני המליץ ביניכם.“

„מצווה עבדך“, התנצל יוסף, „לדרוש ולחקור היטיב בכל הדברים, למען יצליח וימצא דרכו בתי מצרים, אשר בה חפצת להשאיר אותנו, ובה יהיו מגוריו. זר וחדש פה הכול בעיני נער כמוני. כי בני מצרים סוגדים לאלוהיהם בקברות, בין שקוראים להם מקדשים ובין שיהיו בתי־עולם בלשונם; אולם אנחנו במכורה עובדים לפי מסורת האבות תחת כל עץ רענן. האם אין פה טעם להירהור ולצחוק על ילדים אלה? הנה נקרא בפיהם חפצי צורתו החייה של פתח, ולכך נצרך, נדמה לי, פתח עד מאוד, הואיל וגלוי־ידוע, שהוא עצמו מחותל, ואינו אלא גווייה מתה. אבל הם לא ימצאו מנוחה עד אשר לא יחנטו גם את הצורה החייה ועשו ממנה דמות אוסיר וחנוט־אל; עד שלא עשו כן, לא טוב חלקם. אבל אני, מוקיר אני את מוֹף, אשר מתיה אינם אנוסים לנסוע ולעבור את המיים, יען־אשר היא עצמה שוכנת כבר במערב, — עיר גדולה זו המלאה בני־אדם המבטאים את שמה בקיצור כפי שנוח להם. צר לי על בית־הברכה אשר לפניו אתה רוצה להציג אותי, בית פטיפרע נושא־המניפה לימין המלך, שאינו נמצא במוֹף, כי יפה בעיני עיר זו מכל ערי מצרים.“

„קטונת עד מאוד“, ענה לו הזקן, „להבין ולהבדיל, מה מועיל לך. אולם

אני ידעתי, ומנחיל אותו לך כאב הדואג לבנו; כי אכן אב אני לך, אם נניח, שהמערה היתה אמך. מחר בהשכמת הבוקר יורדים אנו בספינה ומפליגים דרך תשע יממות ביאור העובר את ארץ מצרים ועולים נגבה, למען נציג רגלינו על אדמת־חופה הנוצצת של ואַס־ת־פ־ר־אֶמוֹ, קריית המלוכה."